

කිරීම ද වැදගත් කාර්යයන් ලෙස පෙන්වා දෙන ලදී. කොමිෂන් සභාවේ නිල කාලය පිළිබඳ කරුණු දැක්වූ පිරිස කියා සිටියේ එහි කාර්යය කෙටි කාලයක් තුළ සම්පූර්ණ කළ යුතු බවයි. ඇතැම් අදහස් ඉදිරිපත් කිරීම මගින් එම කාලය වසර දෙකක් විය යුතු බවට නිර්දේශ කරන ලදී. කොමිෂන් සභාවේ නිල කාලය ඒ සඳහා ඉදිරිපත් වන සිද්ධීන් ප්‍රමාණය මත තීරණය කළ යුතු බවට ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කරයි.

21. ඇතැම් අදහස් ඉදිරිපත් කිරීම මගින් සත්‍යය, යුක්තිය, සංහිදියාව හා නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කොමිෂන් සභාවේ ව්‍යුහය පිළිබඳ කරුණු ඉදිරිපත් කරන අතර යාන්ත්‍රණයන්ට ළඟා වීමේ හැකියාව තහවුරු කිරීම සඳහා යෝජනා ද ඉදිරිපත් කරයි. මෙම අදහස් ඉදිරිපත් කිරීම මගින් විමධ්‍යගත ව්‍යුහයකට කැමැත්ත පල කරන අතර බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන්ට සත්‍යය, යුක්තිය, සංහිදියාව හා නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කොමිෂන් සභාව වෙත ළඟා වීමේ හැකියාව තිබිය යුතු බව අවධාරණය කරයි. එමෙන් ම යාන්ත්‍රණයන් විසින් රට පුරා පිහිටි ගම්මාන වෙත ගොස් බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාවන් වෙතින් තොරතුරු ලබා ගත යුතු බවට යෝජනා කෙරේ. සත්‍යය, යුක්තිය, සංහිදියාව හා නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කොමිෂන් සභාව ස්වාධීන ආයතනයක් ලෙස කටයුතු කළ යුතු බවත් එය බාධාවන්ගෙන් තොරව ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් අරමුදල් වෙන් කළ යුතු බවත් අදහස් ඉදිරිපත් කිරීම මගින් අවධාරණය කෙරේ.

සත්‍යය, යුක්තිය සංහිදියාව සහ නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කමිටුව විසින් තම නිල කාලය අවසන් පාර්ලිමේන්තුව වෙත වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කළ යුතු බවටත්, එම වාර්තාව භාෂා ත්‍රිත්වයෙන්ම ප්‍රසිද්ධ කළ යුතු බවටත් ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කරයි. එම පටිපාටියටම අනුව සත්‍යය, යුක්තිය සංහිදියාව සහ නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කමිටුව විසින් තම කාර්යයන්ට අදාළව වාර්ෂික වාර්තාවක්ද නිකුත් කළ යුතුය. ප්‍රසිද්ධ රැස්වීම් වාරවලට පෙර, වාර අතර හා පසු මහජනතාව හා මාධ්‍ය අතර සම්බන්ධතාවය තහවුරු කිරීම පිණිස, මේ සඳහාම වෙන් වූ වෙබ් අඩවියක් හා මහජන සම්බන්ධතා ඒකකයක් මගින් ඵලදායී දැනුවත් කිරීමේ හා සන්නිවේදන ක්‍රියාමාර්ගයක් එය විසින් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය.

22. සිවිල් යුද්ධය පසුබිම් කරගෙන අතීතයේ සිදු වූ අපරාධ හා ඒවායේ ප්‍රතිඵල පිළිබඳ වගකීම, කණ්ඩායම්වල අයිතීන් උල්ලංඝනය හා ජනවාර්ගික හා/හෝ ආගමික කණ්ඩායම්වලට එරෙහිව සිදු වූ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා, දකුණේ නැගිටීම තුළ සිදු වූ අපරාධයන් හා "එදිනෙදා ප්‍රචණ්ඩත්වය" හා දඬුවම් නොලබා සිටීමේ හිමිකම අවසන් කිරීමට ඇති අවශ්‍යතාවය හඳුනාගැනීම, පවතින නීති හා අධිකරණ පද්ධතියේ අසමත්භාවයන් සඳහා පිළියම් සෙවීම, උල්ලංඝනය කරනු ලැබූ හා ප්‍රතික්ෂේපිත සාමූහික අයිතීන් සඳහා දේශපාලන හා ආර්ථික විසඳුම් ලබාදීම, නැවත සිදු නොවීම තහවුරු කිරීම හා සංහිදියාව සඳහා පදනම සැකසීම යනාදී වූ ආකාරයෙන් ගැටළු ගණනාවක් රටෙහි විවිධ දෙසින් ඉදිරිපත් වීමත් සමග යුක්තියේ හා සාධාරණත්වයේ වැදගත්කම ඉස්මතු කෙරෙන ලදී. එමෙන්ම, ප්‍රධාන වශයෙන් සිංහල ප්‍රජාව තුළ සමහරු යුක්තිය ඉෂ්ඨ කිරීම තුළ සංහිදියාවට බාධා කරනු ඇති බවට හා ජනවාර්ගික/ආගමික ප්‍රජාවන් තව දුරටත් බෙදා වෙන්කරනු ඇති බවටත් බිය පල කළහ. රට පුරා සිවුදෙසින් යුක්තිය සඳහා කෙරෙන දැඩි ඉල්ලීම දෙස බැලිය යුත්තේ ගැටළු නිරාකරණය කිරීමට, ප්‍රචණ්ඩත්වය හඳුනාගැනීමට, වගවීම ස්ථාපිත කිරීමට මෙන්ම විපතට පත්වූවන්ගේ ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම හා සාක්ෂ්‍යකරුවන් පළිගැනීම්වලින් ආරක්ෂා කිරීම පිණිස අධිකරණ පද්ධතියේ ඇති අසමත්භාවය හරහාය. ඒ අනුව, රජයේ පෙර කොමිෂන් සභාවල දක්වා ඇති වාර්තා තුළද දක්වා ඇති පරිදි විශේෂ අධිකරණයක් හා උපදේශකවරයෙකු සහිත අධිකරණ යාන්ත්‍රණයක් තුළින් අධිකරණ ක්‍රියාවලිය කෙරෙහි පවතින විශ්වාසය ප්‍රතිස්ථාපනය කළ හැකි බවට දැකිය හැකිය; විශේෂයෙන්ම එහි ස්වාධීනත්වය තුළින් අතීත අඩුපාඩු හා දෝෂයන් විමසමින් වගවීම තහවුරු කිරීමටද හැකි වෙනු ඇත. යුක්තියේ වැදගත්කම ඉස්මතු කරමින්, එහෙත් විශේෂ යාන්ත්‍රණයක් වෙනුවට වඩා ඵලදායී හා ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලද අධිකරණ පද්ධතියක් තුළින් යුක්තිය තහවුරු කිරීම පිළිබඳව අවධාරණය කළ ඉදිරිපත් කිරීම්ද තිබිණි.

23. ස්වාධීනත්වය, හැකියාව, ප්‍රවීණත්වය හා විනිවිදභාවය සඳහා වන අවශ්‍යතාවය, ජාත්‍යන්තර විනිශ්චයකරුවන්, අභිචෝදකයන්, විමර්ශකයන් හා අධිකරණ යාන්ත්‍රණයේ අනෙකුත් කාර්ය මණ්ඩලයේ අවශ්‍යතාවය තහවුරු කරයි. උතුරේ හා දකුණේ දෙමළ ජාතිකයන්ගෙන් ඉතා විශාල බහුතරයක් ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීමක් ඉල්ලා සිටින අතරම මෙම යාන්ත්‍රණය තුළ දෙමළ භාෂාව කථා කරන පුද්ගලයන් පැවතීමේ වැදගත්කමද අවධාරණය කරයි. මෙම යාන්ත්‍රණය, ශ්‍රී ලංකාවේ බහු ජන හා බහු ආගම් ස්වභාවය පූර්ණ වශයෙන් දරන්නේ නම් ඒ පිළිබඳව වන විශ්වාසය තහවුරු වන බවට කෙරෙන තර්කයන් සමග මෙම හයිබ්‍රිඩ් මාදිලිය නිසැක ලෙස එමෙන්ම ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම තවත් ශක්තිමත් කෙරෙයි. මෙය තනිකරම දේශීය ක්‍රියාවලියක් ලෙස සලකන සිංහල ප්‍රජාව විසින් කුමන ආකාරයේ හෝ ජාත්‍යන්තර මැදිහත්වීමක් ප්‍රතික්ෂේප කෙරෙන ඉදිරිපත් කිරීම් ගණනාවක්ද කාර්ය සාධක බලකාය වෙත ලැබිණි. ජාත්‍යන්තර හා ජාතික විනිශ්චයකරුවන්ගේ ගණනෙහි අනුපාතය හා මෙම හයිබ්‍රිඩ් ක්‍රමය වෙතින් ක්‍රමිකව දේශීය යාන්ත්‍රණයක් වෙත සංක්‍රමණය වීමේ අවශ්‍යතාවය යනාදී වූ තාක්ෂණික කාරණා පිළිබඳව සාකච්ඡා කළ ඉදිරිපත් කිරීම් කිහිපයක්ද දක්නට ලැබිණි.

24. ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය විසින් නිර්දේශ කරනුයේ දේශීය විනිශ්චයකරුවන් බහුතරයකින් හා ප්‍රමාණවත් තරමේ ජාත්‍යන්තර විනිශ්චයකරුවන් ප්‍රමාණයකින් යුක්ත හයිබ්‍රිඩ් අධිකරණයකි. මෙමගින් එක් අධිකරණ සභාවක් සඳහා අවම තරමින් එක් ජාත්‍යන්තර විනිශ්චයකරුවෙක් සිටීම හා එක් හෝ ඊට වැඩි විනිශ්චයකරුවන් සංඛ්‍යාවක් නොපැමිණීමෙන් සිදු විය හැකි ප්‍රමාදයන් වැලැක්වීම සිදු කෙරෙනු ඇත. එමෙන්ම අභිචෝදකයන්ගේ හා විමර්ශකයන්ගේ විශේෂ උපදේශක කාර්යාලය සඳහා වන තාක්ෂණික සහය ලබාදීමට අමතරව ජාත්‍යන්තර සහභාගීත්වයද ලබාගැනීමේ මෙමගින් නිර්දේශ කෙරේ. ජාත්‍යන්තර සහභාගීත්වය පිළිබඳව පැහැදිලි මාර්ගෝපදේශයක් හා නිර්ණායකයන් අර්ථ ගන්වා ප්‍රසිද්ධ කළ යුතුය. දේශීය යාන්ත්‍රණයන් තුළ විශ්වාසය ගොඩනැගීමෙන් අනතුරුව හා අවශ්‍ය විශේෂඥභාවය සහ හැකියාව ලබාගැනීමෙන් අනතුරුව ජාත්‍යන්තර සහභාගීත්වය ක්‍රමිකව ඉවත් කළ හැකිය.

25. අධිකරණ යාන්ත්‍රණයේ ප්‍රධානතම අධිකරණමය කටයුත්ත වන්නේ යුධ අපරාධ, මනුෂ්‍යත්වයට එරෙහි අපරාධ හා ජාත්‍යන්තර ව්‍යවහාර නීතිය උල්ලංඝනය අභිචෝදනය කිරීමයි. වධ දීම, ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වය, ඝාතන, රෝහල්වලට බෝම්බ දැමීම, ඖෂධ හා ආහාර සැපයීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම වැනි සිතාමතාම සිවිල් ජනතාව ඉලක්ක කිරීම, තහනම් ආයුධ භාවිතා කිරීම, හමුදාමය ක්‍රියාකරුවන්ට භාර වූ පුද්ගලයන් අතුරුදන් වීම, බලහත්කාරයෙන් සිවිල් වැසියන් පලවා හැරීම හා දරුවන් බලහත්කාරයෙන් බඳවාගැනීම යනාදිය විමර්ශනයට ලක් කළ යුතු නිශ්චිත අපරාධ ලෙස කමිටුව වෙත කෙරුණු ඉදිරිපත් කිරීම්වල විශේෂයෙන් සඳහන්ව තිබිණි. තාක්ෂණික යෙදුම් තුළින්ම සඳහන් කර නොතිබුණද ලෝකායත්ත අධිකරණ බලය සම්බන්ධ ඉදිරිපත් කිරීම් තුළ යෝජනා කෙරුණේ අධිකරණ යාන්ත්‍රණය යුද්ධ කාල සීමාව තුළ සිදු කෙරුණු අපරාධ හෝ යුධ කාලයේ නිශ්චිත කාලයන් ඇතුළත සිදු කෙරුණු අපරාධවලට පමණක් සීමා නොවිය යුතු බවයි. මෙම ඉල්ලීම් පරාසය පිළිබඳව සලකා බලමින් අධිකරණ බලය සම්බන්ධව ලෝකායත්ත සීමාවන් නොතිබිය යුතු බවට ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කරයි.

26. විදේශික පිරිස්, අප්‍රමාදව ස්ථාපනය කිරීම හා මහජන සම්බන්ධතාවය යනාදියට වන අවශ්‍යතාවයන් සඳහා වන විශේෂ උපදේශයකු සම්බන්ධව නිශ්චිතවම සිදු කළ පුද්ගල ඉදිරිපත් කිරීම් තිබුණද, අධිකරණ යාන්ත්‍රණයේ අභිචෝදනා කාර්ය භාරයට අදාළ අභිචෝදක ප්‍රතිපත්තිය පිළිබඳ ගැටළුව, දෘෂ්ටාන්තමය සිද්ධීන් තෝරාගැනීම හා ඒ පිළිබඳව කටයුතු කිරීම සහ සාමාන්‍ය අධිකරණයන් වෙත යොමු කළ හැකි ඉතිරි නඩුවල ඉරණම යනාදිය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් අවධානයක් යොමු නොවීය. විශේෂ උපදේශක ධුරය අප්‍රමාදව පිහිටුවිය යුතු බවට ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කර සිටී; එහි බලතල හා කාර්යයන් මෙන්ම අනෙක් යාන්ත්‍රණයන් සමග එහි ඇති සම්බන්ධතාවය පැහැදිලිව දක්වා ප්‍රසිද්ධ කළ යුතුය. ප්‍රායෝගිකත්වය/වේලාව/සම්පත් පිළිබඳ හේතු නිසා උල්ලංඝනය කිරීම් පිළිබඳ සියළුම පුද්ගලික නඩු අභිචෝදනය කිරීමට විශේෂ අධිකරණයට නොහැකි වූ අවස්ථාවල, අභිචෝදක ප්‍රතිපත්තිය

විසින් විශාලතම ජාත්‍යන්තර අපරාධවල වගකීම දරන්නන් ඒ කෙරෙහි වග වීමට ලක් කිරීමට වග බලාගත යුතුය.

27. රජය හෝ රජය මගින් සහය දක්වන ආයතන හෝ පුද්ගලයන් සම්බන්ධව ඔවුන්ගේ තරාතිරම හා/හෝ තත්ත්වය නොබලා පල කළ අදහස් හා එල්ටීටීඊ ය සම්බන්ධව කමිටුව වෙත කෙරුණු ඉදිරිපත් කිරීම්වල අඩංගුව තිබිණි. අපරාධවලට විධාන දුන් අය හා/හෝ තමන් විසින්ම අපරාධයන් සිදු නොකළ ජ්‍යෙෂ්ඨතම නායකයන් මෙම යාන්ත්‍රණය මගින් ආවරණය වන පරිදි විධාන වගකීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කෙරේ. එල්ටීටීඊ සාමාජිකයන්ට එරෙහිව අභිචෝදනය කිරීම සම්බන්ධව දෙමළ ප්‍රජාව තුළ සමහරකුගේ ඉදිරිපත් කිරීම් වූයේ දැනට ජීවත්වන එල්ටීටීඊ සාමාජිකයන් පුනරුත්ථාපන ක්‍රියාවලියකට යටත්ව හෝ පවතින අධිකරණ පද්ධතියෙන් අභිචෝදනයට ලක්ව ඇති නිසා ඔවුන්ට එරෙහිව නැවත නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග නොගත යුතු බවයි. මෙම ඉදිරිපත් කිරීම්වලට අනුව, ඒ වෙනුවට අවධානය යොමු කළ යුත්තේ යුද්ධයේ අවසන් අදියර තුළ හෝ අවසානයේදී රජය සමග එක්වූ එල්ටීටීඊ නායකයන් පිළිබඳව හෝ විදේශගතව සිටින්නේ යැයි උපකල්පිත එල්ටීටීඊ නායකයන් පිළිබඳවයි. මේ හා සමානවම, රණ විරුවන් ඉලක්ක කරගැනීම පිළිබඳ ගැටළු මතු කරමින් සිංහල ප්‍රජාව විසින්ද අදහස් ඉදිරිපත් කෙරිණි. ඔවුන්ගේ අදහස වන්නේ සමහර ක්‍රියාවන් සිදු වී ඇත්තේ යුද්ධයේ හදිසි හෝ අවදානම් තත්ත්වය යටතේය. සියළුම ප්‍රජාවන් වෙතින් සිදු කර ඇති ඉදිරිපත් කිරීම් අනුව විධාන ව්‍යුහය හා ශ්‍රේණිය සහ ගොනු පුරාම සිටින වග කිවයුත්තන් වගවීමට ලක් කළ යුතු බව හා සාධාරණත්වය ඉෂ්ට කළ යුතු බවයි.

28. ලිඛිතව සිදු කෙරුණු ඉදිරිපත් කිරීම් කිහිපයක් තුළ අධිකරණයේ මාදිලිය හා ව්‍යුහය පිළිබඳව සඳහන් කර තිබිණි. ඒ අනුව, නඩු ලේඛනගත කිරීමේ, විභාග කිරීමේ හා අභියාචනා කිරීමේ මණ්ඩලවලින් සමන්විත පාර්ලිමේන්තුවේ පනතක් මගින් ස්ථාපිත වාණිජ මහාධිකරණයට සමාන වූ මහාධිකරණයක් හා විශේෂ උපදේශක කාර්යාලයක් ඇති කිරීම. ඉදිරිපත් කිරීම්වලට අනුව, විශේෂ උපදේශක කාර්යාලය සඳහා පැහැදිලි විධි නියෝගයන් තිබිය යුතු අතර ස්වාධීන විය යුතුය. එමෙන්ම එයට විමර්ශනය, වින්දිතයන් හා සාක්ෂ්‍යකරුවන් ආරක්ෂා කිරීම, උපදේශනය හා වින්දිත සහය, මහජන සම්බන්ධතා යන ඒකකයන්ද අතුරුදන් වීම් සම්බන්ධ විශේෂ ඒකකයක්ද සහිත විය යුතුය. ඉදිරිපත් කිරීම් මගින් නඩු විභාග අධීක්ෂණ ඒකකයක් මෙන්ම ආරක්ෂක හා නෛතික ඒකකයක්ද තිබිය යුතුය. බලපෑම් ලත් පුද්ගලයන් විසින් මතු කළ ප්‍රධාන ගැටළු වූයේ පිහිටීම හා භාෂාව අනුව ප්‍රවේශ වීමට ඇති හැකියාවයි. ප්‍රවේශ වීමට ඇති හැකියාව සහතික කරනු වස් අධිකරණය පිහිටා ඇති ස්ථානය වැදගත් වන අතර අවම වශයෙන් පළාත්වල අධිකරණ ශාඛා පිහිටුවිය යුතුය. එමෙන්ම වින්දිතයන්ට හා සාක්ෂ්‍යකරුවන්ට තමා කැමති භාෂාවකින් අධිකරණය හා සම්බන්ධ වීමට අධිකරණය විසින් ඉඩ ලබා දිය යුතුය.

29. මෙම ඉදිරිපත්කිරීම්වල අඩංගු වූ තවත් කරුණක් වූයේ ජාත්‍යන්තර මානුෂවාදී නීතිය හා සාක්ෂ්‍ය සහ ක්‍රියාපටිපාටිවලට අදාල රීතින් දේශීය ක්‍රම පද්ධතිය තුළට ඇතුළත් කළ යුතුය යන්නයි. විධාන කිරීමේ, ඉහළ හා විධාන වගකීම මෙන්ම බද්ධ අපරාධ ව්‍යවහාරය යනාදී වූ වගකීම් මාදිලීන් ශ්‍රී ලාංකීය නීතියට හඳුන්වා දීමේ අවශ්‍යතාවය ඔවුන් විසින් පෙන්වා දෙනු ලැබේ. තවත් තාක්ෂණිකමය ආකාරයේ ඉදිරිපත් කිරීම් කිහිපයක් විසින් පටිපාටිමය රීතින් ඇති කිරීම, සාක්ෂ්‍ය එක් රැස් කිරීම, හැසිරවීම හා ගබඩා කර ගැනීම මෙන්ම සාක්ෂ්‍යකරුවන්ගේ සාක්ෂි කෙරෙහි කටයුතු කිරීම සම්බන්ධව අධිකරණයේ බලතල හා ක්‍රියාකාරීත්වය සම්බන්ධව සාකච්ඡා කරයි.

30. ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයට ගොදුරු වූවන්, දරුවන් හා ආබාධිත පුද්ගලයන් යනාදී වූ විශේෂිත වින්දිතයන් හා පුද්ගලයන් අධිකරණය ඉදිරියට පැමිණවීමේදී කටයුතු කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව සිදු කෙරුණු ඉදිරිපත් කිරීම් තුළ වින්දිතයන්ට යහපත් ආකාරයේ පටිපාටිමය නීති හා වින්දිතයන්ට හා සාක්ෂ්‍යකරුවන්ට සැලකීමේ ආකාර පිළිබඳ නිර්දේශ ඇතුළත් විය. අධිකරණ යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව, විශේෂයෙන්ම ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වය සම්බන්ධ ගැටළු පිළිබඳව ලැබුණු තාක්ෂණමය ඉදිරිපත් කිරීම් මගින් අධිකරණ ක්‍රමයේ අසමත්කම් ඉස්මතු කරන අතර විසඳුමක් ලබාගැනීම දක්වා ඉදිරියට කටයුතු කෙරුණු අතීත පැමිණිලි විභාග කිරීම සඳහා අධිකරණය සතු ස්ව බලය (suo-

moto) භාවිතා කිරීමේ අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරයි. බියට පත් කිරීම නැවත සිදු වීම වැළැක්වීම හා සාධාරණත්වය සහතික කිරීම පිණිස වින්දිතයන්ගේ හා සාක්ෂ්‍යකරුවන්ගේ නිශ්චිත අවශ්‍යතාවයන් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම සඳහා වන පටිපාටීන් අධිකරණ යාන්ත්‍රණය තුළ ප්‍රමුඛතාවයක් විය යුතු බව අවධාරණය කෙරේ.

31. විනිශ්චයකාරවරුන්, අභිචෝදකයන් හා කාර්ය මණ්ඩලය තේරීමේදී හා පත්කිරීමේදී එක් එක් අපේක්ෂකයන්ගේ හැකියාව, යහපත් චරිතය හා අභිලාශමය ගැටුම ස්වාධීන අධිකාරියක් මගින් පරීක්ෂා කෙරෙන දැඩි හා තද ස්වාධීන ක්‍රියාවලියක වැදගත්කම මෙම ඉදිරිපත් කිරීම තුළින් අවධාරණය කෙරිණි. විනිශ්චයකාරවරුන්, විශේෂයෙන් ජාත්‍යන්තර විනිශ්චයකාරවරුන්, පත් කළ යුත්තේ තනිකරම දේශීය ක්‍රියාවලියක් තුළින්ද නැතහොත් ජාත්‍යන්තර සහභාගීත්වය සහිතවද යන්න පිළිබඳව ඒකමතික අදහසක් නැත. උතුරු ප්‍රදේශයෙන් ලැබුණු ඉදිරිපත් කිරීම් කිහිපයකම මහජන/ බලපෑම්වලට ලක් වූ ප්‍රජාවගේ විශ්වාසය දිනා සිටින විනිශ්චයකාරවරුන් හා කාර්ය මණ්ඩල පත් කිරීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කර තිබිණි.

32. මහජන රැස්වීම් තුළ කෙරුණු අදහස් දැක්වීම් තුළ බලපෑම්වලට ලක් ප්‍රජාවන් හට අධිකරණ යාන්ත්‍රණයට සහභාගී වීමට ඉඩ දීමේ වැදගත් කම ඉස්මතු කරන ලද අතරම ප්‍රසිද්ධ නඩු විභාග පැවැත්වීම හා නඩු විභාග මහජනතාව වෙත විකාශය කිරීම පිළිබඳවද අදහස් මතු විය. මෙයට අදාලව ඔවුන් අධිකරණ යාන්ත්‍රණය දුටුවේ යුක්තිය ඉටු කිරීමේ කාර්යය තුළට වින්දිතයන් පවා සම්බන්ධ විය හැකි මහජන විනිශ්චය සභාවක් ලෙසය. අධිකරණයට පිවිසීමේ අයිතිය, අධිකරණය තුළ නියෝජනය කිරීම හා ආරක්ෂාව, මනෝවිද්‍යාත්මක හා ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය සම්බන්ධ කරුණු මත පදනම්ව බලපෑමට ලක් වූ ප්‍රජාව සතුව අධිකරණ යාන්ත්‍රණය තුළ පවතින භූමිකාව අනෙකුත් ඉදිරිපත් කිරීම් තුළින් සාකච්ඡා කෙරිණි.

33. මානව හිමිකම් උල්ලංඝනය කිරීම් හා විශේෂ අධිකරණය මගින් විභාගයට නොගත් නඩු අභිචෝදනය කිරීම තහවුරු කිරීම පිණිස සාමාන්‍ය අධිකරණ පද්ධතිය තුළ නිසි විධි විධාන සැකසිය යුතුය. මෙයට නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව, අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරීන්, පොලීසිය හා ශක්තිමත් වින්දිත හා සාක්ෂ්‍ය සුරක්ෂණ ඒකකය යනාදී වූ සියළු මට්ටම් තුළ පද්ධති ප්‍රතිසංස්කරණයන් හා ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් ඇතුළත් වේ. ප්‍රතිසංස්කරණ සඳහා වන අවශ්‍යතාවය සමහර ලිඛිත ඉදිරිපත් කිරීම්වල තිබූ අතර ආංශික රැස්වීම් මෙන්ම මහජන රැස්වීම් වලදී අවිගත් ගැටුම, ආගමික ප්‍රවණත්වය හා 'එදිනෙදා' නීතිය හා සාමය තුළ ආරක්ෂාව සොයන 'පුද්ගලයන් මුහුණ දෙනු ලබන අභියෝගයන් ගණනාවක් මතු කෙරිණි. මේ සම්බන්ධව නිර්දේශ ගණනාවක් සත්‍යය, යුක්තිය සංහිදියාව සහ නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කමිටුවේ අවසන් වාර්තාව තුළ අවධාරණය කර ඇත.

34. සත්‍යය, යුක්තිය සංහිදියාව සහ නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කමිටුව, රජය විසින් යෝජනා යාන්ත්‍රණ සතරට අමතරව අනෙකුත් යෝජනා සඳහාද විවෘත විය. අවතැන්වීම, ඉඩම්, කාන්තාව හා යුක්තිය සහ ආගමික පීඩනය වැනි ගැටළු වෙත අවධානය යොමු කිරීම සඳහා වෙනමම යාන්ත්‍රණයන් සඳහා වන අවශ්‍යතාවය මතු කිරීමේදී සංවිධාන හා පුද්ගලයන් පවතින ක්‍රමයේ අඩුපාඩු මෙන්ම මෙවැනි ගැටළු සම්බන්ධව ඉක්මන් ක්‍රියාවන් ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයද අවධාරණය කරන ලදී.

35. සුළුතර ප්‍රජාවන්ගේ ගැටළු සලකා බැලීම සඳහා සුළු ජන හිමිකම් කොමිසමක් ස්ථාපිත කිරීමට සත්‍යය, යුක්තිය සංහිදියාව සහ නැවත සිදු නොවීම සඳහා වන කමිටුව නිර්දේශ කරයි. සිවිල් සමාජය වෙතින් ලබාගන්නා ලද නාම ලේඛනයක් ව්‍යවස්ථාදායක සභාව විසින් ජනාධිපතිවරයාට ඉදිරිපත් කරනු ලදුව, ජනාධිපතිවරයා එම නාම ලේඛනයේ පුද්ගලයන් අතුරින් කොමිෂන් සභාව පත් කළ යුතුය. එමගින්, රටේ සුළුතර ජනතාවගේ තත්ත්වය පිළිබඳව වාර්ෂික වාර්තාවක් පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතු අතර එහි නීතිමය ප්‍රතිසංස්කරණයන් සඳහා යෝජනාවන් ඇතුළත් කළ හැකිය.

36. ආගමික ප්‍රවණිකත්වය පිළිබඳව ඉදිරිපත් කිරීම් ගණනාවක්ද ලැබුණු අතර එයින් සමහරක් යුක්තියේ අවශ්‍යතාවය මතු කර දැක්වූ අතර අනෙක් ඉදිරිපත් කිරීම් තුළ වැළැක්වීමේ හා ප්‍රතිචාරාත්මක ක්‍රියාමාර්ගයන් මෙන්ම වෙනමම වූ යාන්ත්‍රණයක් යෝජනා කර ඇත. 2016 පෙබරවාරි මස ජනාධිපතිවරයා විසින් ස්ථාපිත කළ බවට වාර්තා වෙන අන්තර් ආගමික උපදේශන කණ්ඩායම විසින් ආගමික ගැටුම් හා ප්‍රවණික ක්‍රියාවන් පෙරදී හඳුනාගෙන අනතුරු හැඟවීම, එවැනි මතභේදයන් සඳහා මැදිහත් වීම හා එවැනි ක්‍රියාවන්ගෙන් බලපෑම් ලත් පුද්ගලයන්ගේ අයිතීන් අගතියට ලක් නොකරමින් ඒවා අධීක්ෂණය කිරීම සහ ස්ථාපිත නීතිය හා සාමය සහ යුක්තිය පිළිබඳ පටිපාටීන් තුළින් ඒවා නිරාකරණය කිරීම කළ යුතුය.

37. හමුදාකරණය ඉවත් කිරීම හා පෙර සටන්කරුවන් සමාජය තුළට අනුකලනය කිරීම සම්බන්ධව නිශ්චිත නිර්දේශයන් ලබා දී ඇත. වත්මන් යුධ හමුදා කාර්ය මණ්ඩලය හා ආබාධිත සෙබළුන් සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සම්බන්ධව තම අදහස් මතු කළ අතර යුධ හමුදාවන් සමග සම්බන්ධ පුද්ගලයන්, යුධ හමුදාවලට සම්බන්ධ පුද්ගලයන්ගේ, පොලිස් නිලධාරීන්ගේ හා ක්‍රියාන්විතයේදී අතුරුදන් වූවන්ගේ පවුල් මෙම යාන්ත්‍රණයන් තුළ සේවය කිරීමේ අවශ්‍යතාවය ඇතුළු වෙනත් දේ සම්බන්ධව යෝජනාවන් මතු කරන ලදී. එල්ටීටීඊය සමග සම්බන්ධ වූ හිටපු සටන් කරුවන් මෙම යාන්ත්‍රණයන් සතර පිළිබඳව අදහස් දැක්වූ නමුත් තම වර්තමාන තත්ත්වය, පුනරුත්ථාපන වැඩසටහනේ අසමත්කම් සහ සමාජයට අනුලකනය වීම පිළිබඳව කරුණුද මතු කරන ලදී. යුධ හමුදාවන්වල, බුද්ධි අංශයේ හා පොලිසියේ අඛණ්ඩ ප්‍රවීක්ෂණය අනාරක්ෂිත බව හා අපකීර්තිය කෙරෙහි බලපාන අයුරු පිළිබඳව මෙන්ම තමන්ට ඇති සීමා සහිත ආර්ථික අවස්ථාවන් පිළිබඳවද ඔවුහු අදහස් දැක්වූහ. සමහරුන් පවසන ආකාරයට ඔවුන් ප්‍රජාව තුළ කොන් කිරීමට ලක් වීමට හේතුව වූයේ රජය විසින් ඔවුන් හිටපු සටන්කරුවන් ලෙස හඳුනාගැනීම නිසා පමණක් නොව ඔවුන් පිළිබඳව සමාජයේ ඇති ආකල්පයද නිසාය. සියළුම පෙර සටන් කරුවන්ට තම කීර්තිය සහ ඔවුන් කළ කැපකිරීම සඳහා සමාජමය ගෞරවය නොමැති වීමේ ගැටළුව මතුව තිබිණි.

38. නිර්දේශවලින් ඉතා විශාල ප්‍රමාණයක් රජය වෙත යොමු කර තිබීම පුද්ගලයට කරුණක්ද නොවේ. සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සඳහා අවශ්‍ය සමාජමය වෙනස්කම් පිළිබඳව ඉදිරිපත් කිරීම් කුඩා ප්‍රමාණයක් තිබූ අතර ඉන් බොහොමයක් මාධ්‍ය හා කලාකරුවන් සමග පැවති ආංශික හමුවලදී සකසන ලද ඒවාය. සමාජයේ යම් නිශ්චිත අංශයන් විසින් ස්වයං විචේචනාත්මක අන්තරාවලෝකනයන් හා ඉන් පසු සිදු කළ යුතු නිවැරදි ක්‍රියාමාර්ග පිළිබඳව යම් ඉදිරිපත්කිරීම් ප්‍රමාණයක් සිදු කර තිබිණි.

සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක
බලකායේ නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ

සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකායේ නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ

ප්‍රවීචාරණ ක්‍රියාවලියෙහිලා සම්බන්ධවූ පාර්ශවයන් විසින් සිදු කරන ලද ඉදිරිපත් කිරීම්වලට අමතරව සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකායද පහත සඳහන් පරිදි ස්වකීය වූ නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ ඉදිරිපත් කර සිටී. ප්‍රවීචාරණ ක්‍රියාවලිය මගින් මේ නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ පලකර සිටින අතර එය සිදු කරනුයේ සංහිදියාව ලගාකර ගැනීම පිණිස යෝජනා කරන්නාවූ යාන්ත්‍රණයන්ට සහ එය වෙනුවෙන් කටයුතු කරන්නාවූ සංදර්භයට අදාලව ය. සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකායේ පහත සඳහන් නිරීක්ෂණ සහ නිර්දේශ කාණ්ඩගත කෙරෙනුයේ ඒ අනුවය.

අ) පොදු:

1.1. විවිධත්වය යන්න ශක්තියක් මෙන්ම වත්කමක් ලෙස පිලිගතයුතු වන්නේ යයි හඳුනාගනු ලබන, එසේම පුරවැසිභවය යන්න ස්ථිරසාර ලෙස අන්‍යෝන්‍ය ගරුත්වය මත පදනම්වන බහුත්වවාදී, බහු ආගමික සහ බහු වාර්ගික ශ්‍රී ලංකාවක් පිලිබඳ දැක්ම රජය-විශේෂයෙන්ම එහි ඉහලම ස්ථරයන්-මෙන්ම සිවිල් සමාජය විසින්ද රටපුරා ව්‍යාප්ත කිරීම සහ පිලිගැනීමට ලක් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වන්නේය. විවිධත්වය තුළ වන එක්සත්භාවය, ශ්‍රී ලංකාවේ බහුවිධ අන්‍යන්‍යතාවන් කෙරෙහි පිලිගැනීම සහ ආරක්ෂාව සහතික කිරීම රටෙහි අර්ථවත් සංහිදියාව, සාමය සහ සමෘද්ධිය ස්ථාපිත කිරීමේලා මූලික වන්නේය.

1.2. සංහිදියාව ඇති කිරීමේලා රාජ්‍යයේ කැපවීම සම්බන්ධයෙන් සමාජයෙහි සැලකියයුතු මට්ටමින් එමෙන්ම අඛණ්ඩව පවත්නා විශ්වාසයෙහි අඩුකම සමහන් කිරීම වෙනුවෙන් රජය, නිර්වචනය කර ඇති ආකාරය කවරක් වුව ඒ කවර ජනවර්ගයක් කෙරේ පක්ෂපාතීත්වයන් හෝ බියක් නොදක්වමින්, වාර්ගික හේදයන් සහ ආගමික වශයෙන් පවත්නා නොරිස්සීම් ව්‍යාප්ත වීම වැලැක්වීමට සහ වගකිවයුතු වන්නාවූ පාර්ශවයන් නියමිත නෛතික ක්‍රියාවලිය තුළ රඳවා ගැනීමට සපුරාදායී සහ ඉතා පැහැදිලි ක්‍රියාමාර්ගයන් ගත යුත්තේය.

1.3. රටෙහි අනුගමනය කරනු ලබනා බහුවිධ ආගම් කෙරේ සමාන ගෞරවයක් දක්වන අයුරින් සහ ලෞකික රාජ්‍යයක් කෙරේ යොමුවන අයුරින් සියළු පාර්ශවකරුවන් සමග වන ප්‍රවීචාරණය හරහා අර්ථවත් පියවර අනිවාර්යයෙන්ම ගත යුතු වන්නේ යයි සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය දැඩිසේ නිර්දේශ කර සිටියි.

1.4. අර්ථවත් සාමයක් සහ එක්සත්භාවයක් උදෙසාවන සංක්‍රාන්ති යුක්තියෙහි මුඛ්‍ය වැදගත්කම පිලිගැනීමෙහිලා සෑම පුරවැසියකුහටම අතීත ගැටුම් පිලිබඳ සත්‍යය දැනගැනීමට මෙන්ම එහිදී සිදුව ඇති මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් සහ ඊට බලපෑ හේතු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් පිලිගත යුත්තේය.

1.5. එවන් ගැටුම්වලදී හානියට පත් හෝ පාඩු සිදුවීම්වලට ලක්වූ සෑම පුද්ගලයකුටම සඵලදායී පිලියම් ලබා ගැනීමට අනිවාර්යය හිමිකමක් තිබිය යුතුවන අතර ඊට පහත දෑ ඇතුලත් විය යුත්තේය.

- අ). අපරාධ යුක්තියද ඇතුළුව සඵලදායී වගවීම් ක්‍රියාවලියක්
- ආ). සප්‍රමාණවත්, සඵලදායී සහ ඉක්මන් වන්දිගෙවීමේ සහ පුනරුත්තාපන ක්‍රියාවලියක්

1.6. එවන් ආකාරයේ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් සහ ගැටුම් නැවත ඇති නොවන බවට තහවුරුවන ආකාරයේ සියළු සාධාරණ පියවර රජය විසින් ගනු ලැබිය යුතුවන අතර විශේෂයෙන්ම මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් සඳහා හේතුකාරක වන්නාවූ හෝ ඒ වැලැක්වීමට අපොහොසත් වන්නාවූ ආයතන ප්‍රතිසංස්කරණයට අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම පියවර ගත යුත්තේය. එමෙන්ම අපරාධමුක්තිය පිලිබඳව පවත්නා අයහපත් සංස්කෘතිය මුළුමනින්ම ආපසු හැරවිය යුත්තේය.

1.7. සඵලදායී සහ අර්ථවත් බලය බෙදීමක් මත පදනම් වන ආකාරයට වාර්ගික ගැටුම සඳහා දේශපාලන සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය විසඳුමක් පිලිබඳ එකඟතාවක් මෙන්ම එය පූර්ණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීමක්ද මෙහිලා තීරණාත්මක වන්නේය. සංහිදියාව උදෙසාවන පූර්ව අවශ්‍යතාවක් ලෙස මෙන්ම සංහිදියාව උදෙසාවන යාන්ත්‍රණයන් ස්ථාපිත කිරීමට සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවශ්‍ය වන්නාවූ පරිසරයක් ඇති කිරීමෙහිලා තීරණාත්මක වන කරුණක් ලෙස මෙය බොහෝ නියෝජනයන් මගින් හඳුනාගනු ලැබ තිබේ.

1.8. රට පුරා ඉදිරිපත් කරන ලද නියෝජනයන් මගින් සංහිදියාව සම්බන්ධයෙන් පවත්නා එක් ප්‍රධාන බාධකයක් ලෙස රාජ්‍ය යාන්ත්‍රණය තුළ ද්විභාෂා ප්‍රවීණතාව සම්බන්ධයෙන් පවත්නා අඩුපාඩු හඳුනාගනු ලැබීය. එහෙයින් සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවීචාරණ කාරය සාධක බලකාය මෙය ප්‍රමුඛව ආමන්ත්‍රණය කල යුතු කරුණක් ලෙස නිර්දේශ කරයි.

1.9. හමුදාව විසින් අත්පත් කරගෙන සිටින ඉඩම් ඉක්මනින් ආපසු හිමිකරුවන්ට භාරදීම, රැඳවියන් මෙන්ම රැඳවුම් මධ්‍යස්ථාන පිලිබඳ ලැයිස්තුවක් නිකුත් කිරීම, ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පණත අවලංගු කිරීම සහ ත්‍රස්තවාදය වැලැක්වීමේ පණත යටතේ රඳවා ගනු ලැබ සිටින චෝදනා නොමැති පුද්ගලයන් නිදහස් කිරීම ඇතුළුව විශ්වාසය ගොඩනැගීම උදෙසා ඉවහල් වන පියවර රාශියක් විශ්වාසය සම්බන්ධයෙන් පවත්නා සැලකිය යුතු මට්ටමේ අඩුව සමහන් කිරීම උදෙසා අප්‍රමාදීව ගතයුත්තේය.

1.10. පොලිසිය, ආරක්ෂක හමුදා සහ බුද්ධි අංශ අත් අඩංගුවට ගැනීම් සහ රඳවා ගැනීම් පිලිබඳ 2016 ජුනි මස යළි නිකුත් කරන ලද ජනාධිපතිවරයාගේ මාර්ගෝපදේශයන් පිලිපදින බවට රජය අනිවාර්යයෙන්ම සහතික විය යුත්තේය.

1.11. බලහත්කාරී අතුරුදහන් කිරීම් වලින් සියළු පුද්ගලයන් ආරක්ෂා කිරීම පිලිබඳ ජාත්‍යන්තර සම්මුතිය යටතේ අපරාධ යන්න සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කර ඇති නිර්වචනය හා සමගාමීව බලහත්කාරී අතුරුදහන් කිරීම් අපරාධ ලෙස නිර්වචනය කිරීම පිණිස අත්‍යවශ්‍ය ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදන අප්‍රමාදීව ගත යුත්තේය.

1.12. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 13(6) වගන්තිය සහ සිවිල් සහ දේශපාලන හිමිකම් පිලිබඳ ජාත්‍යන්තර ප්‍රඥප්තියෙහි 13(2) වගන්තිය අනුව යමින් තාවකාලික නියමයන්ගෙන් තොරව සහ අතීතයේ සිදු කරන ලද යුද අපරාධයන් සහ මනුෂ්‍යත්වයට එරෙහි අපරාධයන්ට එරෙහිව නඩු පැවරීමට අවසර ලැබෙන සේ යුද අපරාධ සහ මනුෂ්‍යත්වයට එරෙහි අපරාධයන් වැනි ජාත්‍යන්තර අපරාධයන් අපරාධ ලෙස පිලිගෙන ව්‍යවස්ථාදායකය හරහා වහාම ඒවා ශ්‍රී ලංකාවේ නීති පද්ධතියට ඇතුළු කල යුතු වන්නේය.

1.13. සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියාව උදෙසාවන යාන්ත්‍රණයන් ස්ථාපිත කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම පිණිසවන මාර්ග සිතියමක් රජය විසින් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම පිලියෙල කල යුත්තේය. එම මාර්ග සිතියම මගින් අමාත්‍යාංශද ඇතුළුව, සංහිදියාව සඳහා එකිනෙක මත පැවරෙන බලතල සහිතව

රාජ්‍ය ආයතනයන්හි බහුවිධතාවෙහි පැවැත්ම වෙනුවෙන් කටයුතු කල යුත්තේය. එසේම එමගින් අදාල වන්නාවූ රාජ්‍ය ආයතනයන් මෙන්ම ඒවායේ බලතල මනාව පෙලගස්වන අතරම ඒවායේ බලතල සහ ක්‍රියාකාරකම්, එකිනෙක වෙත ඇති සබඳතාවන් සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියාව වෙනුවෙන් ස්ථාපිත කල යුතු යාන්ත්‍රණය පැහැදිලි කල යුත්තේය.

1.14. දීප ව්‍යාප්ත වැඩසටහනකට සියළු පාර්ශවකරුවන් සම්බන්ධ කරමින් ජනාධිපතිවරයා සහ අග්‍රාමාත්‍යවරයා සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියාව උදෙසාවන මාර්ග සිතියම සාර්ථකත්වයට පත් කල යුතු වන අතරම එහි සමස්ත වගකීම දැරිය යුත්තේය. එසේම යාන්ත්‍රණයන් පිණිසවන ව්‍යවස්ථාවන් පිලියෙල කිරීමේදී මෙන්ම ඉන් පසුවද සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාරය සාධක බලකායේ ප්‍රවිචාරණයන් ඉක්මවමින් රජය සහ සියළු පාර්ශවකරුවන් අතර අඛණ්ඩ සංවාදයක් සහ ප්‍රවිචාරණයක් පවත්වා ගැනීම පොදු මහජනයා සහ සන්නද්ධ හමුදාවන් අතරෙහි පිරිහී ඇති විශ්වාසය සමනය කිරීමේලා ඉතා තීරක සහ මූලික වැදගත්කමකින් යුත් අවශ්‍යතාවක් ලෙස පවතිනු ඇත්තේය. මෙහි සාර්ථකත්වය උදෙසා පැහැදිලි මාධ්‍ය උපාය මාර්ගයන් සහිතව පොදු ජනතාව වෙත සමීප වීම ඉතා වැදගත් වේ.

1.15. යාන්ත්‍රණයන්ගේ සහ සංහිදියා ක්‍රියාවලීන්ගේ සමස්ත අනුසන්ධානය සහතික කරනු වස් විශේෂයෙන්ම අදාල යාන්ත්‍රණයන් අතරෙහි සබඳතාවන් පිලිබඳව පවත්නා වියවුල් සහගත තත්වයන් තුළ එමෙන්ම මේ යාන්ත්‍රණයන් සතර ස්ථාපිත කල යුත්තේද යන්න සම්බන්ධයෙන් පවත්නා පොදු අවඥාසහගත ආකල්ප වලට පිලිතුරු ලෙස ආරම්භයේදීම මේ යාන්ත්‍රණයන් සතරම සඳහා වන ප්‍රතිපත්තිය සහ මෙහෙයුම් රාමුවට ප්‍රමුඛත්වය දිය යුතුවන සේම ඒවා වහාම ප්‍රසිද්ධ කර ක්‍රියාකාරී බවට පැමිණවිය යුත්තේය.

1.16. නිසි කලට නිසි අයුරින් මේ යාන්ත්‍රණයන් සඳහා අරමුදල් සපයන බවට වන වගකීම රජය විසින් අනිවාර්යයෙන්ම දැරිය යුතුවන අතර යෝග්‍ය අයවැය ප්‍රතිපාදනයන්ද සලසාලිය යුත්තේය.

1.17. නොදුටු බවට වන සහතිකය (Certificate of absence) වැනි යෙදුම් සඳහා වර්තමානයේ භාවිතාවන දෙමල යෙදුම වැනි අයහපත් සහ යෝග්‍ය නොවන්නාවූ යෙදුම් සහ විකෘති කිරීම් මගහැරවීම සඳහා සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියාව උදෙසා වන යාන්ත්‍රණයන් සහ අනෙක් පියවරයන් නම් කිරීමේදී සහ මෙහෙයවීමේදී යෝග්‍ය භාෂා ව්‍යවහාරයන් පවත්වා ගැනීමට අනිවාර්යයෙන්ම අවධානය යොමු කල යුත්තේය. මේ සඳහා භාෂා භාවිතාවන් පිලිබඳව පිලිගැනීමට ලක්ව සිටිනා අදාල ක්ෂේත්‍රයෙහි විශේෂඥයන්ගේ උපදෙස් ලබාගත යුත්තේය.

1.18. රජය පොදු ආරක්ෂාව සහ ක්‍රස්ත විරෝධී නීති ඇතුළුව විනිවිද පෙනෙන සහ සියල්ල ඇතුළු කරගන්නා ආකාරයේ නීති සම්පාදන ක්‍රියාවලියක් සහතික කල යුත්තේය. තවද ශ්‍රී ලංකාවේ නෛතික සහ ප්‍රතිපත්තිමය රාමුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව විසින් සහ ජාත්‍යන්තර මානව හිමිකම් පිලිබඳ වගකීම් වලින් සහතික කර ඇත්තාවූ මූලික අසිතිවාසිකම් වලට අනුගත වන බව අනුල්ලංඝණීය කොන්දේසියක් විය යුත්තේය.

i) හමුදාහරණය-

1.19. යුද්ධයේ සිට සාමය සඳහා වන සංක්‍රාන්තිය තුළ හමුදාවට පැවරෙන තීරක කාර්යභාරය හමුවේ, වගවීමේ යාන්ත්‍රණය කෙරෙහි විශේෂ අවධානය සහිතව සංක්‍රාන්ති යුක්තිය පිලිබඳ ක්‍රියාවලිය සහ විවිධ යාන්ත්‍රණයන් පිලිබඳව හමුදාවේ සියළු නිලයන් පූර්ණ අවබෝධයෙන් යුක්තව පවත්වා ගැනීම අනුල්ලංඝණීය වගකීමක් වන්නේය. එසේම පශ්චාත් ගැටුම් තුළ ක්‍රියාත්මකවන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය හමුවේ හමුදාවේ වගකීම සහ කාර්යභාරය කවරේද යන්න පිලිබඳ පැහැදිලි

අවබෝධයක් සහ පිලිගැනීමක් රාජ්‍යය, හමුදාව සහ සිවිල් බලධාරීන් වෙත අනිවාර්යයෙන්ම තිබිය යුත්තේය. මේ කාර්යභාරය පිලිබඳව වන පිලිගැනීම එහි ක්‍රියාත්මකභාවය මගින් වඩා උසස් තත්වයකට පත්විය යුත්තේය. ඒ අනුව රජය හමුදාහරණය සහ ආරක්ෂක අංශ ප්‍රතිසංස්කරණය සහතික කිරීම උදෙසා අනිවාර්යයෙන්ම පියවර ගත යුත්තේය. විශේෂයෙන්ම මෙහිදී හමුදාව ආර්ථික කටයුතුවලින් මෙන්ම සිවිල් පරිපාලනය සහ පොලිසිය විසින් කල යුතු වන්නාවූ කාර්යයන්ගෙන් මුළුමනින්ම ඉවත් විය යුත්තේය.

1.20. සිවිල් ජීවිතය සහ සමාජය ජීවිතයට යලි ඒකාබද්ධ කිරීම පිණිස වන පුනරුත්ථාපනයක් සමගින් ආරක්ෂක බලකායන් පියවරින් පියවර ඉවත් කරලීම අවශ්‍ය වන්නේය. සමස්ත පුනරුත්ථාපන ක්‍රියාවලියටම පුද්ගලයන්ගේ මනෝ සාමාජීය පුනරුත්ථාපනය, ඔවුන්ට යළි අධ්‍යාපනය ලබා දීම, සහ අවශ්‍ය වෘත්තීමය පුහුණුව ලබාදීම ඇතුළත් විය යුත්තේය. ඒ අනුව මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් හෝ අපරාධ පිලිබඳ කිසිදු වාර්තාවක් නොමැති පුද්ගලයන් සිවිල් ආයතනයන්හි ගැලපෙන තනතුරුවල සේවා නියුක්ත කිරීමට හෝ ඔවුන්ට විදේශ රටවල රැකියා සොයා දීමට හෝ හැකිය. සේවයෙන් ඉවත් වීමේ/කලින් විශ්‍රාමගැනීමේ ආකර්ශණීය පැකේජයක් ඔවුන් හට පිරිනැමිය යුතු වන අතර ඊට විශාම වැටුප්, පවුල් පැකේජයන්, ශිෂ්‍යත්ව සහ ළමුන් පාසල්වලට ඇතුළත් කිරීම සඳහා වන ඉඩ කඩ, වෙනත් උපකාර සහ සේවා, පසු විපරම් සහිත වෛද්‍ය සහ මනෝ සාමාජීය උපකාර සහ ප්‍රතිකාරයන්, නවාතැන්, ආදායම් උත්පාදන ණය සහ අවස්ථාවන් යනාදිය ඇතුළත් කල හැකිය. මේ මගින් බලපෑමට ලක්වන පුද්ගලයන් හට අනිවාර්යයෙන්ම මේ ක්‍රියාවලිය පිලිබඳ තොරතුරු ලබා දිය යුතුය.

1.21. දැනට හමුදාව විසින් අත්පත් කරගෙන සිටින, සිවිල් වැසියන් විසින් හිමිකම් කියනු ලබන රජයේ සහ පුද්ගලික ඉඩම් සම්බන්ධයෙන් ගත් කල පොදු සහභාගිත්වයද සහිත විස්තීර්ණ සැලසුම් ක්‍රියාවලියක් සහ ඉඩම් නිදහස් කිරීම සඳහා වන සවිස්තරාත්මක සැලසුමක් අවශ්‍ය වේ. නිදහස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය නැවත ඇගයීම සඳහා වාර්ෂික සමාලෝචනයක් සිදු කලයුත්තේය.

ii) පොලිස් සහ අධිකරණ ප්‍රතිසංස්කරණ

1.22. අධිකරණ, නීති සහ සාමය පිලිබඳ පද්ධතීන් හරහා සහනයන් අපේක්ෂා කිරීමේදී ඇතිවන ප්‍රමාදයන් සහ මග ඇහිරීම් ගැන සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක නියෝජනයන් මගින් මතු කර දක්වා තිබේ. එහෙයින් අධිකරණ, නීති සහ සාමය පිලිබඳ ව්‍යුහයන් සහ ක්‍රියාවලීන් සමාලෝචනයට ලක් කිරීමේ සහ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමේ පැහැදිලි අවශ්‍යතාවක් පවතී. සත්‍යය දැන ගැනීමේ, යුක්තිය සහ වගවීම පිලිබඳ හිමිකම, වන්දි ලබා ගැනීමේ සහ යළි එවන් සිදුවීම් නොවන බවට සහතිකයක් ලබා ගැනීමේ අයිතිය යනාදිය අනුව රාමුගත කරන ලද සංක්‍රාන්ති යුක්ති මූලධර්ම මේවා සමග ඒකාබද්ධ කල යුතුය.

1.23. සාමාන්‍ය අධිකරණයන් හරහා වන සඵලදායී පිලියම් සහ වගවීම් තුළින් පද්ධති ප්‍රතිසංස්කරණ සහ ව්‍යුහාත්මක වෙනස්කම් හරහා අධිකරණ පද්ධතිය, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව, විමර්ශකයන්, අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරීන්, සහ වින්දිතයන් සහ සාක්ෂිකරුවන් ගේ ආරක්ෂාව ඇතුළුව සෑම මට්ටමකදීම පද්ධතියේ පවත්නා ප්‍රමාදයන්, නිදහස සීමාවීම සහ දේශපාලනිකරණය, පිලිබැඳියා ගැටුම, ධාරිතාව සහ නිපුණතාවේ මදකම, ගොදුරුවූවන් කේන්ද්‍රීය කර ගැනීමේ සමස්ත වශයෙන් පවත්නා දුබලතාවන් ඇතුළුව යුක්තිය සහ වගවීම සඳහා වන ප්‍රවේශයන්ට බාධා පමුණුවන පුළුල් ගැටළුවලට ආමන්ත්‍රණය කිරීමට මැදිහත් විය යුත්තේය.

1.24. විශේෂ අධිකරණ බල ප්‍රදේශයන්ට ඇතුළත් වීමට අවශ්‍ය තත්වයන් නොසපුරන මානව හිමිකම් කඩවීම්/නඩු පැවරීමේ ප්‍රතිපත්තියට අදාල හේතු මත විශේෂ අධිකරණයන් හි නඩු

නොපවරනු ලබන සිද්ධි සම්බන්ධයෙන් වන කල සාමාන්‍ය අධිකරණ පද්ධතිය තුළ නඩු පැවරීම සහතික කෙරෙනා පියවර අනිවාර්යයෙන්ම පැවතිය යුතුය.

ප්‍රධාන විශේෂිත නිර්දේශයන්ට පහත කරුණු ඇතුළත් වේ.

අ. නඩු සහ පැමිණිලි සම්බන්ධයෙන් දැනට පවත්නා පරතරයන්, ප්‍රමාදයන්, සහ අතපසුවීම් මගහැරවීම සඳහා නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව, පොලිසිය සහ අධිකරණ වෛද්‍ය නිලධාරීන් (අධිකරණ වෛද්‍ය ක්ෂේත්‍රය ඇතුළුව) ගේ සංඛ්‍යාව ඉහල දැමීම. භාෂාව සහ අධිකරණ වෛද්‍ය විද්‍යාව වැනි විශේෂිත ප්‍රවීණතාවන් පිලිබඳ අවශ්‍යතාව සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම මෙන්ම කාන්තාවන් සහ සියළුම ජන වර්ගයන් ගේ ප්‍රමාණාත්මක නියෝජනය ලබා ගැනීම. මෙහිදී කිසියම් විශේෂිත කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා නිල නොව මහේස්ත්‍රාත්වරුන් ලෙස කටයුතු කිරීමට අධිකරණ නිලධාරීන් ලෙස නීතිවේදීන් ගේ සේවය ගෙවීම් මගින් ලබා ගැනීම වැනි තාවකාලික පියවර ගැනීම අවශ්‍ය විය හැකිය.

ආ. අධිකරණවල මෙන්ම ඉහත සඳහන් ආයතන වල ධාරිතාව සහ ප්‍රවීණතාව ඉහල නැංවීම. වර්තමාන රාජ්‍ය පද්ධතිය තුළ අඩුවක්ව පවතින අධිකරණ වෛද්‍ය පහසුකම් නැංවීම, සාමාන්‍ය වශයෙන් සංක්‍රාන්ති යුක්තිය එසේම විශේෂිත වශයෙන් මානව හිමිකම් , ජාත්‍යන්තර අපරාධ, ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයන් වැනි කරුණු පිලිබඳ නෛතික කෞෂල්‍යයන් ලබා දීම සඳහා වන පුහුණුවීම් වලට අතිරේක සම්පත් වෙන් කිරීම මෙන්ම ජාත්‍යන්තර තාක්ෂණික විශේෂඥතා අත්පත් කරගැනීම සඳහා දේශීය නිලධාරීන්ට ඉඩපුස්ථා ලබා දීම. විශේෂයෙන්ම මානව හිමිකම්, ජාත්‍යන්තර අපරාධ සහ ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයන් පිලිබඳ නෛතික කෞෂල්‍යයන් ලබා දීම ඇතුළුව සංක්‍රාන්ති යුක්තිය පිලිබඳ නෛතික දැනුම සැපයීම පිණිස විනිසුරන් සහ නීතිවේදීන් ඇතුළුව ඉහත ආයතනයන්හි පුද්ගලයන් සඳහා විශේෂයෙන්ම නිර්මාණය කරන ලද පාඨමාලාවන් සෑම නීති අධ්‍යාපන ආයතනයක් මගින්ම පැවැත්විය යුත්තේය. උසස්වීම් අවස්ථාවන් සඳහා පුද්ගලයන් සලකා බැලීමේදී ඉහත ආයතනයන් වෙතින් ලද නිපුණතාවන් සැලකිල්ට ගත යුත්තේය. මෙය ඉතා පැහැදිලිව සකසා ක්‍රියාත්මක කල යුතුය.

ඇ. නඩු ඇසීමේදී මෙන්ම නඩු පවත්වාගෙන යාමේදීද පද්ධතියේ හටගන්නා ප්‍රමාදයන් ඇතුළුව යුක්තිය ප්‍රමාද කරනා ඉහල අධිකරණ ඇතුළුව අධිකරණයන්හි පවත්නා වර්තමාන ක්‍රියාවලිය ආමන්ත්‍රණය කරනා පියවර අනිවාර්යයෙන්ම ගත යුතුය.

ඈ. විශේෂයෙන්ම නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව සහ පොලිසිය තුළ දක්නට ලැබෙනා පිලිබැඳියා ගැටුම පිලිබඳ බරපතල ගැටළුව සම්බන්ධයෙන් රජය අනිවාර්යයෙන්ම පියවර ගත යුතුය. රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට එරෙහිව එල්ලවන අපරාධ චෝදනා සම්බන්ධයෙන් නඩු පැවරීමේදී ඇති වන පිලිබැඳියා ගැටුම මග හැරවීම සඳහා නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව බෙදා වෙන්කර රාජ්‍ය චෝදක අධ්‍යක්ෂක යන්ත වෙනම සහ නිදහස් ආයතනයක් බවට පත් කිරීම නිර්දේශ කෙරේ. විශේෂ විමර්ශන ඒකකය පිලිබඳ දැනට පවත්නා පිලිබැඳියා ගැටුම සලකන කල, පොලිසිය සම්බන්ධයෙන් සලකා බැලීමේදී ඊට එරෙහිව එල්ල වන චෝදනා විමර්ශනය සඳහා වෙනම ඒකකයක් ස්ථාපිත කල යුතු යයි සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාරය සාධක බලකාය නිර්දේශ කරයි. මේ ඒකකයේ නිලධාරීන් ස්වාධීන විය යුතු අතරම නිත්‍ය පොලිස් බලකායෙන් වෙන් කල යුතුය.

ඉ. විමර්ශනයන්, නඩු පැවරීමේ කටයුතුවල සහ අධිකරණ ක්‍රියාවලිය තුළ ක්‍රියාත්මකවන ප්‍රධාන පිරිස් මහජනතාවගේ විශ්වාසය, විනිවිදභාවය සහ වගවීම වර්ධනය කිරීම සඳහා මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන්, ජාත්‍යන්තර අපරාධ, සහ ලිංගික ප්‍රචණ්ඩත්වයන්ට අදාල වන නඩු සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිපත්ති සහ පරිපාටි සකසා ඒවා ප්‍රසිද්ධ කල යුත්තේය.

ඊ. වර්තමාන අධිකරණ පද්ධතිය ප්‍රායෝගික වශයෙන් වින්දිතයන්ගේ හිමිකම් සහ විශේෂිත අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගැනීමට අසමත් බව හඳුනා ගත් සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය, ලොව පුරා පිලිගනු ලබන වූදිතයාගේ හිමිකම් තහවුරු කරන අතරම අධිකරණ පද්ධතියේ සෑම පියවරක් පාසාම පරිපාටිමය සහ ව්‍යුහමය පාර්ශවයන් ආවරණය කරනා එමෙන්ම වින්දිතයා කේන්ද්‍රකරගත් ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් සංවර්ධනය කල යුතු යයි නිර්දේශ කරයි. සිය කටයුතු සඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කරන බව සහතික කරනුවස් විශේෂිත දෙපාර්තමේන්තුවය වක්‍රලේඛ මගින් මේ ප්‍රතිපත්තිය සවිමත් කල යුත්තේය. මෙහිදී වින්දිතයා හට තම අධිකරණ වෛද්‍ය වාර්තාවේ පිටපතක් ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කරන වර්තමාන භාවිතාව සහ ව්‍යවස්ථාමය සීමාවන්හි ඇති සීමාකාරී ස්වභාවය ඇතුළුව වින්දිතයාට ප්‍රමාණවත් තොරතුරු සැපයීමට ඇති අසමත්කම වැනි යුක්තිය කරා ප්‍රවේශ වීමට ඇති වර්තමාන පරිපාටිමය බාධාවන් කෙරේ ප්‍රමුඛ අවධානයක් දක්වීම අත්‍යවශ්‍යය. සමස්ත අධිකරණ පද්ධතිය පුරාම ද්වි භාෂා ප්‍රතිපත්තිය පිලිගන්නා සහ එය ක්‍රියාත්මක කරන බවට වග බලා ගත යුතුය. ඒ අනුව අධිකරණයන්හි ප්‍රවීණ භාෂණ පරිවර්තකයන් ප්‍රමාණවත් සංඛ්‍යාවක් සේවයේ නිරතව සිටිය යුතුය.

උ. යුක්තිය ඉටු කිරීමේ ප්‍රවේශයට බාධාකාරීවන්නාවූ රජයේ අක්‍රීයකාරී බව, ප්‍රමාදයන් සහ අනෙක් හැසිරීම් හඳුනාගැනීමට සහ ප්‍රමුඛතාව දක්විය යුතු කරුණක්සේ සලකා ඒ වෙනුවෙන් කටයුතු කිරීමට හැකිවන සේ යුක්තිය සැලසීමේ ලා සම්බන්ධවන ව්‍යුහයන් විසින් සඵලදායී පොදු පැමිණිලි සහ අධීක්ෂණ පද්ධතියක් නිසි පරිදි ස්ථාපිත කල යුතුයයි සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කර සිටියි.

ඌ. සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය සිය නිල කාර්යයන්හිදී තමනට පැවරී ඇති බලතල අනුව කටයුතු කිරීමට අපොහොසත්වන්නාවූ ද, සිය බල සීමාවන් ඉක්මවා කටයුතු කරන්නාවූද රාජ්‍ය නිලධාරීන් හට එරෙහිව පාරදෘෂ්‍ය සහ සඵලදායී විනය පරිපාටි නොමැතිවීමේ ගැටළුව පිලිබඳව මතු කර දක්වයි. මීට ජනවාර්ගිකත්වය, ආගම, ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය, පංතිය හෝ කුලයට පමණක් සීමා නොවන්නාවූ පක්ෂපාතීත්වයන් පිලිබඳ පැමිණිලිද ඇතුලත් වෙයි. වැරදි සිදු කරන රාජ්‍ය නිලධාරීන් ඊට වගවිය යුතු ආකාරය සහ එහි ප්‍රමාණය පාරදෘෂ්‍ය මෙන්ම වෝදනා කරනු ලබනා උල්ලංඝනයන්ට අනුපාතික විය යුත්තේය. වධ හිංසා/ අත්අඩංගුවේ පසුවන්නන්ට එරෙහි ප්‍රවණ්ඩත්වයන් සම්බන්ධයෙන් වැරදිකරුවන් වන නිලධාරීන් ස්ථාන මාරු කිරීමේ ක්‍රියා පිලිවෙත මගින් පද්ධතිය කෙරේ පොදු මහජනතාවගේ විශ්වාසය බිඳී යන බව සහ තවද එමගින් අපරාධයන්ට වගකිවයුත්තන්ට මුක්තිය සැලසෙන සංස්කෘතියක් අඛණ්ඩව පවතින බවද සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය මතුකර දක්වයි.

එ. පොලිසිය සම්බන්ධයෙන් ගත් කල කාන්තාවන් සහ සුළුතර ආගමික කණ්ඩායම් ආරක්ෂා කිරීම වැනි ප්‍රජාවට දැනටත් බලපානා ගැටළු තවදුරටත් උග්‍ර නොවන බව සහතික කරන අතරම ප්‍රජා ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් දැනට දරනු ලබනා ප්‍රයත්නයන් තවදුරටත් පුළුල් කිරීමේ අරමුණින් ඒවා සමාලෝචනය කල යුතු යයි සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය විසින් නිර්දේශ කරනු ලැබේ.

iii) පශ්චාත් යුද සංවර්ධනයන්, අවතැන්වීම් සහ ඉඩම්

1.25. උතුරු, නැගෙනහිර සහ මායිම් කලාපයන්හි ගැටුම්වලින් බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රදේශයන්හි ප්‍රාදේශීය මෙන්ම දේශීය ආර්ථිකයන්ට සිදුව ඇති විනාශය ප්‍රාදේශික වශයෙන් පවත්නා විෂමතාවන් තව දුරටත් උග්‍ර නොවන බවට සහතික කරනුවස් සංවර්ධන වැඩසටහන්වදී අනිවාර්යයෙන්ම සැලකිල්ලට ගත යුතුය. තවද ප්‍රජා මට්ටමේ යටිතල පහසුකම් සහ පලාතේ

ආර්ථිකයන් නැවත ගොඩනගන බවට සහ පුළුල් කරන බවට අවධාරණය කල යුත්තේය. මූල්‍ය අංශයෙහි නියාමනය සහ බලපෑමට ලක්වුවන්ට සහනයන් සැලසෙන බව තහවුරු කරනු පිණිස ණයගැනිභාවය ඇතුළුව පවත්නා ගැටළු පරීක්ෂාවට ලක් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වන්නේය.

1.26. අභ්‍යන්තර අවතැන් වූවන් සහ අනාථයන් හට කල් පවත්නා විසඳුම් සැලසීම උදෙසා රජය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම කැපවිය යුත්තේය. කල්පවත්නා විසඳුම් ලබා ගැනීමට නොහැකිව සිටින්නාවූ හෝ තවමත් අවතැන්ව සිටින්නාවූ ජනතාවන් හඳුනා ගැනීමට සහ ඉඩම්, ලේඛණගත කිරීම්, යටිතල පහසුකම් සහ අනෙක් සහායන් හි ඇති ගැටළු ඇතුළුව පවත්නා සියළු බාධාවන් පරදවාලීමට විශේෂ පියවර ගත යුත්තේය.

1.27. ගැටුම්වලට අදාල ඉඩම් ප්‍රශ්න විශාල සංඛ්‍යාවක් මතුකර දක්වනු ලැබූ අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් ඉක්මන් පියවර ගැනීම අත්‍යවශ්‍යව පවතී. රාජ්‍ය නියෝජිතයන් මෙන්ම අනෙක් ප්‍රජාවන් විසින්ද සිදුකරනා ඉඩම් බලහත්කාරයෙන් අල්ලා ගැනීම් පිලිබඳ වෝදනා මීට ඇතුළත් වේ.

1.28. උතුරු සහ නැගෙනහිර ඉඩම් ගැටළු විසඳීමට පොරාතුව රටේ අනෙක් පළාත් වලින් පුද්ගලයන් ගෙනවිත් පදිංචි නොකරන බව තහවුරු කරන අතරම, ධීවර කටයුතු සඳහා මෙන්ම වාරිමාර්ග පහසුකම් වැනි පොදු පහසුකම් සම්බන්ධයෙන් ඇති සීමා කිරීම්, විනාශ/හානි කිරීම්, ලේඛණගත කිරීම්වල පවත්නා අවමකම්, රාජ්‍ය නියෝජිතයන් සහ අනෙක් සිවිල් පිරිස් මගින් කරනු ලබන පදිංචි කිරීම් ඇතුළුව උතුරු, නැගෙනහිර සහ මායිම් කලාපයන්හි ගැටුම්වලට අදාල ඉඩම් ගැටළු පිලිබඳ පියවර ගැනීමට රජය කටයුතු කල යුත්තේය.

1.29. රජය විසින් කාලීන සහ සඵලදායී ප්‍රතිචාරයන් දක්වන බව සහතික කරනුයේ, ජනවර්ගයන්තුල සහ ජනවර්ගයන් අතර මෙන්ම සිවිල් පුරවැසියන් සහ රාජ්‍ය නියෝජිතයන් අතර පවත්නා සංකීර්ණ ඉඩම් ආරවුල්වලට ආමන්ත්‍රණය කිරීම පිණිස ප්‍රජා නායකයන්, දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ නිලධාරීන් සහ දේශපාලකයන් එක් කරමින් දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ යාන්ත්‍රණයන් ස්ථාපිත කිරීම සහ නැතිවූ ලේඛණ නැවත නිකුත් කිරීම සඳහා වන ජංගම වැඩ සටහන් සම්පාදනය කිරීම වැනි විශේෂිත පියවරයන් ගත යුත්තේය.

1.30. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව ප්‍රකාර ජාතික ඉඩම් කොමිසම ස්ථාපිත කළ යුත්තේය.

iv) කාන්තාවෝ

1.31. ගැටුම් පැවති කාලය තුල සහ කාන්තාවන්ට එරෙහිව ක්‍රියාත්මක වූ බරපතල ආකාරයේ මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් මෙන්ම දඬුවමක ආකාරයෙන් සිදුකරන ලද දූෂණයක්, අඛණ්ඩව සිදුකරන හිංසනයක් මගින් -විශේෂයෙන්ම අවිවාහක යයි හැඟෙනා කාන්තාවන්ට- අධිකාරී බලය සහිත පුද්ගලයන් විසින් සිදුකරනු ලබනා ක්‍රමාණුකූල සහ ව්‍යුහාත්මක නාරිද්වේශී ක්‍රියාවන් මෙන්ම යුද්ධයේ බලපෑමට ලක්වූ සහ හමුදාකරණයට ලක්වූ උතුරු නැගෙනහිර පළාත්වලට පමණක් සීමා නොවන, තර්ජනාත්මක සමාජ සංදර්භයක් තුළ කාන්තාවන්ට එකවර පවුලේ අවශ්‍යතාවන් සපුරන සහ ආදායම් උත්පාදන කාර්යයෙහි බර ඉසිලීමට සිදුවන්නාවූ සහ ක්ෂණික අවධානය ඉල්ලා සිටින්නාවූ සිදුවීම් පිලිබඳව සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකායට කරුණු ඉදිරිපත් ව තිබේ. තමන් වෙතින් සේවය ලබා ගැනීමට පැමිණෙන කාන්තාවන් වෙත ලිංගික බලහත්කාරය පෑම සම්මතයක් සේ බොහෝ රජයේ නිල දරන්නන් සලකන සංදර්භයක් තුළ කාන්තාවන්ට ආදායම් උත්පාදනයේලා මෙන්ම පවුලේ කටයුතු බලාකියා ගැනීමේද කටයුතු සමබරව පවත්වා ගැනීමට සිදුව තිබේ. රට පුරාම මෙන්ම විශේෂයෙන්ම ගැටුම්වල බලපෑමට ලක්වූ ප්‍රදේශයන්හි කාන්තාවන් මත පැටවෙන මේ බර පිලිබඳව රජය නිසි අවධානය දැක්විය යුත්තේය. සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය පහත නිර්දේශ ඉදිරිපත් කරයි.

අ. සිරිත් විරිත්, කුලය හෝ එවන් කවර කරුණක් වුව නොසලකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව, නීතිය, ප්‍රතිපත්ති මෙන්ම භාවිතය මගින් කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික, සමාජ, දේශපාලන, නෛතික සහ සංස්කෘතික හිමිකම් සුරැකීමට සහ සහතික කිරීමට කටයුතු කල යුත්තේය.

ආ. ප්‍රමාදයකින් තොරව කාන්තාවන්ට උදෙසා වන ජාතික කොමිසම ස්ථාපිත කල යුත්තේය.

ඇ. සියළු යාන්ත්‍රණයන්හි සහ දෛනික ක්‍රියාකාරී මට්ටම්වල තීරණ ගන්නා සෑම ප්‍රධාන තනතුරකම කාන්තා නියෝජනය සහතික කල යුත්තේය.

ඈ. බලපෑමට ලක්වූ කාන්තාවන්ට යොජන යාන්ත්‍රණයන් හතරෙහිම කටයුතු කිරීමට සහ ඊට ප්‍රවේශය සඳහා අවශ්‍ය වන සියළු පියවර ගැනීමට සැලකිල්ල යොමු කල යුත්තේය. 2.15 සහ 2.16 නිර්දේශ බලන්න

ඉ. අධ්‍යාපන ආයතන, රාජ්‍ය සේවාවන් ඇතුළුව සමාජයේ සියළු මට්ටම්වලට ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය පිලිබඳ සංවේදීව කටයුතු කිරීමට පුහුණුව සැලසිය යුත්තේය.

ඊ. කාන්තාවන්ට එරෙහි හිංසනය රාජ්‍ය සේවයෙහි ආයතන සංග්‍රහය තුළ දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් ලෙස පිලිගැනීම සහ එවන් හිංසනයන් සම්බන්ධයෙන් පැමිණිලි කිරීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කල යුත්තේය.

උ. ඉහත කරුණු පුද්ගලික අංශය විසින්ද සැලකිල්ලට ගන්නා බවට සහතික විය යුත්තේය.

v) ළමයින් සහ තරුණයන්

1.32. ළමුන් සහ තරුණයන් යනු රටේ අනාගතය වන අතරම සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියා ක්‍රියාවලියහි සාර්ථකත්වය රඳා පවතිනුයේ සංහිදියා ක්‍රියාවලියෙහි සෑම මට්ටමකදීම ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා සහ අදහස් සැලකිල්ලට ගැනීම මතය. සහභාගීත්වය සඳහා තරුණයන් දිරිගැන්විය යුතුවන අතරම පොදු කටයුතු වලදී ඔවුන්ට නායකත්ව භූමිකාව සඳහා අවස්ථා සැලසිය යුතුය. සිය අදහස් ප්‍රකාශනය සහ විශේෂයෙන්ම මිශ්‍ර වාර්ගික සහ ලිංගික පරිසරයන්හි අරුත්බරබව වටහා ගැනීම සඳහා කලා, මාධ්‍ය, නවීන තාක්ෂණ, ක්‍රීඩා සහ අනෙක් සමාජ කාර්යයන්හි ඔවුන්ට අවස්ථා සහ පහසුකම් සැලසිය යුත්තේය.

1.33. වඩා බහුත්වවාදී සහ අන් මත ඉවසන සමාජයක් ප්‍රවර්ධනයට අවශ්‍ය වන්නාවූ අධ්‍යාපන විෂයමාලාවන් සහ අවකාශ නිර්මාණය කල යුත්තේය. ඉතා ඉහල මට්ටමින් අන් දෑ ඇතුළු කර ගැනීමට, පොදුභාවය සහ පොදු ඉතිහාසයක් පිලිගැනීමට හැකිවන සේ ඉතිහාස සහ අනෙක් විෂයන්ගේ විෂයමාලාවන් සමාලෝචනය සහ නැවත සැකසීම සංහිදියාව සඳහා මූලික අවශ්‍යතාවකි. ජාතිකවාදය, බහුතරමතය පිලිගැනීම, ගෝත්‍රවාදය සහ පරතන්ත්‍රවාදය වැනි සම්මත අච්චු ප්‍රශ්න කිරීමට සිසුන් දිරිමත් කෙරෙනා බුද්ධිමය අවකාශයන් පවත්වා ගැනීමට සහ පර්යේෂණ සිදු කිරීමට ශ්‍රී ලංකාවේ සරසවි කටයුතු කල යුත්තේය. එසේම සෑම ආකාරයකම අසාධාරණයන් සහ අසමානතාවන්ට එරෙහිව කටයුතු කිරීමට ඔවුන් දිරිමත් කල යුත්තේය. කාන්තාවන්, සුලු ජාතීන්(ජාතික සහ ප්‍රාදේශීය වශවෙන්)ස්ත්‍රී පැරුෂ සමාජභාවය අනුව සුළුතරය, පීඩිත පංති, ආන්තිකකරනයට ලක්වූ ජනතාව, ආබාධිත සහ මානසිකව බෙලහීන පුද්ගලයන්ට ගරු කිරීමේ වටිනාකම ක්‍රමාණුකූලව පාසල් විෂය මාලාවන්ට ඇතුළු කල යුතු අතර මාධ්‍ය සහ සමාජ ආයතනවලටද ඒ හඳුන්වා දිය යුතුය.

1.34. තරුණ අනාථයන්, අභ්‍යන්තර අවතැන්වූ පුද්ගලයන්, පෙර ළමා සොල්දාදුවන්ව සිටි පුද්ගලයන් සහ තනිව සිටිනා තරුණ මව්වරුන් වැනි යුද්ධයෙන් බලපෑමට ලක්වූ තරුණ පිරිස් වෙත විශේෂ අවධානය යොමු කල යුතු අතර ඔවුන් උදෙසාවන සේවාවන් සැලසිය යුත්තේය. ඔවුන්ට අධ්‍යාපනය ලබා දීමේ සිට වෘත්තීය පුහුණුව දක්වා වෛද්‍ය, මානසික, මෙන්ම ප්‍රජනන සෞඛ්‍යය, ඇල්කොහොල් සහ මත්ද්‍රව්‍ය පිලිබඳ උපදේශනයන් යනාදී වශයෙන් පුළුල් පරාසයක් මීට ඇතුලත් වේ.

vi) සිවිල් සමාජය

1.35. රාජ්‍යයේ මූලික කාර්යය වනුයේ සංක්‍රාන්ති යුක්තිය සහ සංහිදියාව පිලිබඳ අභියෝගයට මුහුණදීම බව පිලිගන්නා අතරම සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය මේ සම්බන්ධයෙන් පොදුවේ ඉටු කල යුතු වැදගත් සහ අනුපූරක කාර්යභාරය පිලිබඳව අවධාරණය කර සිටී. තමන්ගේම මූලාරම්භයන් සඳහා කටයුතු කරන අතරම රජය විසින් ආරම්භකරනා මෙවන් කාර්යයන් සඳහා උපකාර සැලසීමට විශේෂයෙන්ම මාධ්‍යය, ව්‍යාපාරික ප්‍රජාව, ආගමික ක්‍රියාකාරීන්, වෘත්තීය සංවිධාන, සිවිල් සමාජ කණ්ඩායම් මෙන්ම දේශපාලන පක්ෂද කටයුතු කල යුත්තේය. සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය දකින ආකාරයට විශේෂයෙන්ම ක්‍රියාකාරකම් සඳහා රජයේ මැදිහත්වීම බොහෝ පාර්ශව විසින් අපේක්ෂා කලද අනෙක් ක්‍රියාකාරීන් වෙත ඔවුන් දක්වනුයේ ආන්තික අවධානයකි. සඵලදායී සංක්‍රාන්ති යුක්තියක් උදෙසා වන ක්‍රියාවලියකදී ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ සිට ජාතික මට්ටම දක්වා විවිධ මට්ටම් වල මේ ක්‍රියාකාරීකයන් කටයුතු කිරීම තීරණාත්මක වේ.

1.36. සංක්‍රාන්ති යුක්තිය පිලිබඳ ක්‍රියාවලියක් තුළ සිවිල් සමාජයෙහි කාර්යභාරයේ අත්‍යවශ්‍යතාව පිලිගතයුත්තේය. සිවිල් සමාජ සංවිධානයන්ට මේ කාර්යභාරය ඉටුකිරීමට හැකිවන සේ නෛතික රාමුව ශක්තිමත් කල යුතුවන අතර ඔවුන්ට එසේ කටයුතු කිරීමට අවකාශ සැපයීම මෙන්ම ඒ ආරක්ෂා කිරීමද කල යුත්තේය. විශේෂයෙන්ම දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ නිලධාරීන් මගින් ඔවුන්ගේ වටහා දායකත්වය සඳහා අවශ්‍ය පහසුකම් සැලසිය යුත්තේය.

1.37. ඉදිරිපත් කරන ලද යෝජනා අතරින් අති බහුතරය ජාතික මට්ටමේ මැදිහත්වීම්, නීති,ප්‍රතිපත්ති හෝ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයන් හෝ ජාතික මට්ටමේ ක්‍රියාකාරීන් ප්‍රාදේශීය මට්ටමේ මැදිහත්වීම් සිදු කිරීමේ අවශ්‍යතාව වෙත යොමු වුවද සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක අදහස් දැක්වීම් මගින් යාන්ත්‍රණයන් නිර්මාණය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා ප්‍රාදේශීය මට්ටමට ඇති අයිතිය සහ සහභාගීත්වයෙහි අවශ්‍යතාව දක්වා තිබේ. මේ කාර්යයේදී සංක්‍රාන්ති යුක්තිය පිලිබඳ ජාතික මට්ටමේ ප්‍රයත්නයන් හා සමගාමීව සහජීවනයෙහි සහ අනෙක් අතාතිකාරී තත්වයන්ට ආමන්ත්‍රණය කරනු පිණිස දැනටමත් පවත්නා සංසදයන් හෝ ජාලයන් ශක්තිමත් කිරීමට මෙන්ම නව ආයතන ස්ථාපිත කිරීමටද සිවිල් සමාජය මෙන්ම ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ද දිස්ත්‍රික් සහ ප්‍රජා මට්ටමින් සිය ශ්‍රමය අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවක් වේ.

1.38. උපදේශණයන් තනි හෝ වෙන්වූ ඒවා නොවිය යුතු අතර සංක්‍රාන්ති යුක්ති ක්‍රියාවලිය හා ඒකාබද්ධවූ සහ අඛණ්ඩවූ අංග ලෙස පැවතිය යුත්තේය. මේ හේතුවෙන් කේවල යාන්ත්‍රණයන් හි නිර්මාණය, ක්‍රියාකාරීත්වය සහ සඵලදායකත්වය සවිමත් කෙරෙනු ඇත්තේය.

vii) ලේඛණ ආරක්ෂා කිරීම

1.39. සංක්‍රාන්ති යාන්ත්‍රණයන් හි මෙහෙයුම් සහ උපදේශන ක්‍රියාවලිය විසින් නිපයනු ලැබූ දත්ත ආරක්ෂා කිරීමට සහ ලේඛණාගාරගත කිරීමට සුදුසු පියවර සහතික කල යුත්තේය. ඉදිරිපත් වන දත්ත අමිල වන අතරම එහෙයින් ඒවා පොදු ප්‍රවේශයන්ට බාධා නොවන සේ ආරක්ෂා කල යුත්තේය. මේ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැන ගැනීමේ පණතෙහි අදාල ප්‍රතිපාදන සැලකිල්ලට ගත යුත්තේය.

1.40. සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද තොරතුරු සංග්‍රහගත කර ඒවා පල කිරීමට , පුලුල් ලෙස බෙදා හැරීමට සහ පොදු ජනතාවට පහසු ප්‍රවේශයන් සැපයීමට රජය කටයුතු කල යුතු යයි සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය

නිර්දේශ කර සිටී. අවබෝධය සහ දැනුවත් භාවය අර්ථවත් සංහිදියාවක් සඳහා වන ආරම්භක ලක්ෂයක් සේ මෙමගින් තවදුරටත් ප්‍රසිද්ධ කෙරෙනු ඇත.

ආ) යාන්ත්‍රණයන් පිළිබඳ හරස් නිර්දේශයන්

2.1. ප්‍රමාදයකින් තොරව යාන්ත්‍රණයන් සම්පාදනය සඳහා වන නීති හඳුන්වා දිය යුතුය.

2.2. පරීක්ෂා කිරීම් පිළිබඳ අවස්ථාවන් සම්බන්ධයෙන් සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකායට වාර්තා කරන ලද එසේම එහි සාමාජිකයන් ප්‍රවිචාරණ කාර්යයේදී තමන්ම ඒ පිළිබඳ සාක්ෂි දැරූ ආකාරය , එසේම ප්‍රවිචාරණ කාර්යයන්හිදී ආරක්ෂක අංශ නියෝජිතයන්ගේ තර්ජනාත්මක හැසිරීම, ඊට සහභාගිවන්නන් ප්‍රශ්න කිරීම සහ තමන්ට සිදුවූ අකටයුතුකම් ගැන කතා කිරීමේදී ඔවුන්ට කරන ලද බියගැන්වීම් ගැන සලකමින් සංහිදියාව උදෙසා වන ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකාය නිර්දේශ කරනුයේ සංහිදියාව උදෙසාවන යාන්ත්‍රණයන් ස්ථාපිත කිරීමේදීම, ප්‍රවිචාරණ ක්‍රියාවලියට සහභාගි වූ අයට මෙන්ම එවන් යාන්ත්‍රණයන් ස්ථාපිත කල පසුව ඒ වෙත පැමිණෙන පුද්ගලයන්ගේද ආරක්ෂාව සහතික කරන ආකාරයේ පියවර ගත යුතු බවයි. මෙහිදී හිංසනයන් සහ බියගැන්වීම් පිළිබඳ සිදුවීම් වැලැක්වීම සඳහා ආරක්ෂක අමාත්‍යාංශයෙන් මෙන්ම නීතිය සහ සාමය පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයෙන්ද පැහැදිලි උපදෙස් අනිවාර්යයෙන්ම නිකුත් කල යුත්තේය.

2.3. ඒ අනුව වින්දිතයන් සහ සාක්ෂිකරුවන් ආරක්ෂා කිරීමේ විශේෂ ඒකකයක් ස්ථාපිත කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වන අතර ඊට පොලිස් නිලධාරීන් ඇතුලත් විය යුත්තේය. මෙය මානව හිමිකම් කොමිසමේ නියෝජිතයන්ගේ සහ ක්‍රියාත්මක වීමට පටන් ගත් පසුව ඉහත යාන්ත්‍රණයන්ගේ නියෝජිතයන්ගෙන් සමන්විත මණ්ඩලයක් විසින් අධීක්ෂණයට ලක් කරනු ඇත්තේය. මෙම ඒකකය සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරීන් ඇතුළුව දේශීය අත්දැකීම් කෙරේ අවධානය යොමු කල යුතුවන අතර ඒකකයේ රාමුව ස්ථාපිත කිරීම එහි මෙහෙයුම් පද්ධති සංවර්ධනය කිරීම සහ ක්‍රියාකාරීත්වය අධීක්ෂණය කිරීම පිණිස ජාත්‍යන්තර තාක්ෂණ විශේෂඥ සහය ලබා ගත යුතුය. මේ ඒකකය දේශපාලන සහ අනෙක් බලපෑම්වලින් ස්වාධීනව පැවතිය යුතු අතර ඊට පුහුණු කිරීම්, බලගැන්වීම්, ක්ෂණික ප්‍රතිචාර දැක්වීම්, සාක්ෂිකරුවන්ට සහ වින්දිතයන්ට යාන්ත්‍රණයේ කටයුතුවලට සහභාගි වන කාලයේ සහ ඉන් පසුවද අඛණ්ඩ ආරක්ෂාව සැපයීම වැනි කාර්යයන් සඳහා අවශ්‍ය බලතල තිබිය යුත්තේය. මීට පහසුකම් සලසනුවස් ඒකකය සෑම යාන්ත්‍රණයක්ම නියෝජනය කල යුත්තේය. එය වාර්තා කල යුත්තේ ජනාධිපතිවරයා වෙතය.

2.4. දැනට පවත්නා සාක්ෂි සහ වින්දිත ආරක්ෂණ අධිකාරිය ස්වාධීන ආයතනයක් ලෙස ප්‍රතිස්ථාපිත කල යුතු වන අතර එහි බලතල සහ කාර්යයන් 2.3. අනුව සැකසිය යුත්තේය.

2.5. ඉහත 2.3. ශක්තිමත් කිරීම පිණිස බලපෑමට ලක්වූ පවුල්, මානව හිමිකම් ආරක්ෂකයන්, සිවිල් සමාජ නියෝජිතයන්, සහ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවේදී නියෝජිතයන් ඇතුලත් අධීක්ෂණ ආයතනයක් පැවතිය යුත්තේය. යාන්ත්‍රණයන්හි මෙන්ම පවත්නා ආරක්ෂක පියවරයන් හි සඵලදායීත්වය පිළිබඳව ජනාධිපතිවරයාට වාර්තා කිරීම සඳහා ඊට නිල වශයෙන් බලය හිමිවිය යුත්තේය. යාන්ත්‍රණයන් ශක්තිමත් කිරීම මෙන්ම වින්දිතයන් සහ සාක්ෂිකරුවන් ගේ ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් වන අතිරේක පියවරයන් ගැන උපදෙස් සැපයීමේ කාර්යයද අධීක්ෂණ මණ්ඩලයට හිමිවිය යුත්තේය. ආරම්භයේදීම ප්‍රවිචාරණ ක්‍රියාවලිය තුළ පරීක්ෂා කිරීම්, ප්‍රශ්න කිරීම් සහ බියගැන්වීම්, රඳවා ගැනීමත් සහ වධහිංසා පැමිණවීම් වලට ලක්වූවන්ගේ ආරක්ෂාව සම්බන්ධයෙන් අධීක්ෂණ මණ්ඩලය පසුවිපරම් පියවර ගත යුත්තේය. අධීක්ෂණ මණ්ඩලය තුළ ජාත්‍යන්තර ප්‍රජාවන්ගේ නියෝජිතයන් අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම යාන්ත්‍රණයේ සාමාජිකත්වය සහ ජාත්‍යන්තර

සහභාගිත්වයට අදාළව පහත දක්වා ඇති- නිර්දේශ 2.12 සහ 2.13- වැනි මාර්ගෝපදේශයන්ට අනුගත විය යුත්තේය.

2.6. සිවිල් සමාජය විසින් ව්‍යවස්ථාදායක සභාවට කරනු ලබන නිර්දේශයන් අතුරින් ව්‍යවස්ථාදායක සභාව විසින් සකසනු ලබන නාමයෝජනා ලැයිස්තුවකින් ජනපතිවරයා මෙම අධීක්ෂණ මණ්ඩලයට පත් කිරීම සිදුකල යුත්තේය. ආයතනයේ නියෝජිතත්වය තහවුරු කරනු පිණිසම මන්ඩලයේ සාමජිකයන් වසර තුනක කාලයක් සේවය කල යුත්තේය.

2.7. කාර්යාලයන් අදාළ පලාතේම ස්ථානගත කිරීම හරහා යාන්ත්‍රණයන්ට ප්‍රවේශය පහසු කිරීම ප්‍රායෝගික වන අතර එය එසේ වන බව සහතික කල යුතුය. මෙහිදී දිස්ත්‍රික් මට්ටමේ ජංගම පිරිස් වලින් සමන්විත යාන්ත්‍රණයන් අවශ්‍ය අවස්ථාවල යෙදිය යුත්තේය.

2.8. ප්‍රධාන කාර්යාලයේ මෙන්ම ප්‍රාදේශීය උප කාර්යාලවල මෙන්ම සිය කාර්යයන්හිදීද ක්‍රෙයි භාෂා සහ සංඥා භාෂා පහසුකම් සැපයීමට යාන්ත්‍රණයන් ප්‍රයත්න දැරිය යුත්තේය.

2.9. බලපෑමට ලක්වූ පවුල් ඇතුළුව යාන්ත්‍රණයන් සඳහා පාර්ශවකරුවන්ගේ නියෝජනයන් තහවුරු කල යුතුය. යාන්ත්‍රණයන්හි නියෝජනයන් පිලිබඳ සංකීර්ණ කරුණෙහිදී ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියාවල යෙදුන අපරාධ සහායක කණ්ඩායම්ද සිටිය හැකි බව සැලකිල්ලට ගත යුතුවන අතර යාන්ත්‍රණයන් වෙත නියෝජනයන් දැක්වීමේදී බලපෑමට ලක්වූ අය මෙන්ම අපරාධවලට සම්බන්ධයයි චෝදනා එල්ලවූ අය යන දෙපාර්ශවයේම පිලිබඳියා ගැටුම පිලිබඳව සැලකිල්ල යොමු කල යුතුය.

2.10. විශේෂයෙන්ම උතුරු සහ නැගෙනහිර පලාත් හි මෙන්ම රටේ ඇතැම් ප්‍රදේශවලදීද සිදු කරන ලද ප්‍රවිචාරණයන්ගෙන් අනාවරණය වූයේ රජය, එහි ආයතන සහ යාන්ත්‍රණයන් කෙරෙහි විශ්වාසය නොමැති කමයි. දේශීය යාන්ත්‍රණයන් විශ්වාස කල නොහැකිය යන්න දැඩිව පල කෙරුණ අදහස වූවේය. එසේම ආරක්ෂක හමුදා මෙන්ම උතුරු සහ නැගෙනහිර පලාත්වලින් පිටත කල ප්‍රවිචාරණයන්හි දී යාන්ත්‍රණයන්ට ජාත්‍යන්තර සහභාගිත්වයන් කෙරේ බරපතල විරෝධයක් එල්ල වූවේය. කෙසේ වෙතත් දේශීය වශයෙන් ඇතැම් අංශවල පවත්නා ධාරිතාවේ සීමාකාරීබව හේතුවෙන් ජාත්‍යන්තර විශේෂඥයන් යෙදවිය යුතුය යන්න බොහෝ දෙනා පිලිගත්තෝය. 2015 ඔක්තෝබර් මස මානව හිමිකම් සැසි වාරයේදී ශ්‍රී ලංකා රජය යාන්ත්‍රණයන් හි ජාත්‍යන්තර සහභාගිත්වය පිලිබඳව දැක්වූ කැපවීම මෙන්ම ඉදිරිපත් කරන ලද යෝජනාව තුළ ඊට දැක්වූ සම අනුග්‍රහය පිලිබඳව ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකායේ සැලකිල්ලට ලක්ව තිබේ. එහෙයින් ශ්‍රී ලංකා රජය සම අනුග්‍රහය දැක්වූ 2015 ඔක්තෝබර් එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් කවුන්සිල වාරයේ දැක්වූ අයුරින් විනිසුරන් සහ පැමිණිල්ල මෙහෙයවන්නන් වැනි අය ඇතුළුව යාන්ත්‍රණයන්හි ක්‍රියාකාරී සාමජිකයන්ට උපදෙස් වල සිට විශේෂඥ උපදෙස් සැපයීම දක්වා වන කාර්යයන්ට අදාළව ඉහත යාන්ත්‍රණයන් සතරට ජාත්‍යන්තර මෙන්ම දේශීය පුද්ගලයන් සහභාගිකරවීම නිර්දේශ කරයි.

2.11. යාන්ත්‍රණයන්හි පුරවැසි නියෝජනයන් ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන වාර්ගික ප්‍රජාවන් නියෝජනය කරන ස්වාධීන සහ අවංක , ප්‍රවීණ මෙන්ම අත්දැකීම් සහිත පුද්ගලයන්ගෙන් සමන්විත විය යුත්තේය. පුරවැසියන් විසින් හොබවනු ලබන තනතුරු පිලිබඳව මෙන්ම යාන්ත්‍රණයන් සඳහා වන නියෝජනයන් වාර්ගිකත්වය, භාෂාව, ස්ත්‍රී පුරුෂභාවය, අත්දැකීම් සහ කුසලතාවන්හි විවිධත්වය සහිතව නියෝජනය වන බව තහවුරු කිරීමට හැකිවනසේ පැහැදිලි නිර්ණායකයන් තිබිය යුත්තේය. ඊට අමතරව ඔවුන්ගේ කැපයිය යුතු යයි අපේක්ෂා කරනු ලබන කාලය පැහැදිලිව දැක්විය යුත්තේය. අවශ්‍ය පරිදි පුරවැසියන්ට පුහුණුව ලබා දිය යුතුය.

2.12. ජාත්‍යන්තර තලයේ පුද්ගලයන් විසින් හොඳවනු ලබන තනතුරු මෙන්ම එකී පුද්ගලයන් පිලිබඳවද පැහැදිලි නිර්ණායක සහ සාධාරණීකරනයන් තිබිය යුත්තේය. විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ගේ ස්වාධීනත්වය, අවංකත්වය, පුහුණුව සහ අත්දැකීම් සහතික කල යුතුය. ඔවුන්ගෙන් කැපවීම අපේක්ෂා කරන කාලයද දැක්විය යුත්තේය. භාෂා ප්‍රවීණතාව සම්බන්ධ අභියෝගයන්ට මුහුණ දීම මෙන්ම දේශීය සංදර්භයට හැඩ ගැසීමට ඇති හැකියාව මෙහිදී සැලකිල්ලට ගත යුතු අතර ජාත්‍යන්තර තලයේ පුද්ගලයන් නම් කිරීමට පෙර ඔවුන් සමග කටයුතු කිරීමට පියවර නිසි පරිදි ගෙන තිබිය යුත්තේය. මේ ක්‍රියාවලියේ පාරදෘෂ්‍යභාවය සහතික කල යුත්තේය.

2.13. සංක්‍රාන්ති යුක්තිය පිලිබඳ යාන්ත්‍රණයන්ට ජාත්‍යන්තර සහභාගිත්වය පිලිබඳ අනෙක් සංදර්භයන් වලදී මෙන්ම මෙහිදීද දේශීය යාන්ත්‍රණයන්හි, දේශීය ශක්‍යතා, සහ ප්‍රවීණතාව වර්ධනය කරගත් පසුව ජාත්‍යන්තර නියෝජිතයන් ඉවත් කල යුත්තේය.

2.14. අධිකරණ යාන්ත්‍රණයන්, අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය, සත්‍යය, යුක්තිය, සංහිදියාව සහ නැවත සිදුවීම් වැලැක්වීමේ කොමිසමෙහි විමර්ශකයන් ඇතුළුව යාන්ත්‍රණ සතරෙහි කාර්ය මණ්ඩලයේ පසුබිම් පරීක්ෂාව පිලිබඳ ක්‍රියාවලියක් ගැන මනා සේ සහතික විය යුතුය. මානව හිමිකම් උල්ලංඝනයන් වලට සම්බන්ධ වූ නිලධාරීන් බැහැර කිරීම සඳහා වන ක්ෂමාව මගින් පිරිපහදු කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් අනුගමනය කල යුත්තේය.

2.15. අදාල යාන්ත්‍රණයන්හි කාර්ය මණ්ඩල විසින් යාන්ත්‍රණය කරා එන්නවුන් ලිංගික සුරාකෑමට ලක් කිරීම, ඔවුන්ගෙන් අල්ලස් ගැනීම, විශ්වාසය කඩ කිරීම, සහ බිය ගැන්වීම වැලැක්වීම සඳහා ආරම්භයේදීම පියවර සකසාලිය යුත්තේය. මේ සඳහා වර්යා ධර්ම පද්ධතිය, අධීක්ෂණය, පැමිණිලි යාන්ත්‍රණය සහ විනය ක්‍රියාමාර්ග සඳහා ක්‍රියා පටිපාටි පැවතිය යුත්තේය.

2.16. යාන්ත්‍රණයන් තුළ මෙහෙයුම්හි සෑම මට්ටමකම ස්ත්‍රී පුරුෂ නියෝජනයෙහි සමාන බවක් පැවතිය යුතු අතර එසේම මේ ස්ත්‍රී පුරුෂ අවශ්‍යතා කෙරේ සංවේදිතාවක්ද තිබිය යුතත්තේය. ඔවුන්ට ළමුන් බලාගැනීමේ පහසුකම් (ළදරුවන් බලා ගැනීමට සහ මව් කිරි දීමට ඉඩ කඩ ඇතුළුව) සහ ආරක්ෂිත සනීපාරක්ෂක පහසුකම් සැලසිය යුතුය.

2.17. යාන්ත්‍රණයන් කරා ප්‍රවේශ වන්නවුන්ට අවශ්‍යතාව අනුව, ඔවුන් විසින් දරන ලද ගමන් වියදම්, නවාතැන් සඳහා වන වියදම් ප්‍රතිපූර්ණය කිරීමට සලකා බැලිය යුතුය.

2.18. යාන්ත්‍රණයන්හි කාර්ය මණ්ඩල
අ) විශේෂයෙන්ම වෙනස් ආකාරයේ සැලකීම සහ විශේෂ ආකල්ප මගින් ඔවුන්ගේ මැදිහත්වීමට බාධා නොකරන බව සහ වලක්වාලීම් නොවන බවට තහවුරු වෙමින් සුලු ජාතීන්, ස්වදේශිකයන්, ආන්තිකකරනයට ලක්වූවන්, පිඩිත කුල, සහ LGBTIQ ප්‍රජාව ඇතුළුව යාන්ත්‍රණයන්ට ප්‍රවේශ වන සියළු පුද්ගලයන්ගේ සහ ප්‍රජාවන්ගේ අවශ්‍යතාවන් කෙරේ සංවේදී විය යුතු සේම
ආ) වෙනස් ආකාර හැකියාවන් ඇත්තවුන්ගේ විශේෂ අවශ්‍යතා සැලකිල්ලට ගන්නා අතරම එවන් සියල්ලටම ප්‍රවේශ වීමේ පහසුකම් ඇතුලත් යාන්ත්‍රණයන් නිර්මාණය කර ස්ථාපිත කල යුත්තේය.

2.19. ලිංගික ප්‍රවණිඛත්වය සහ අනෙක් ලිංගික අපරාධ සම්බන්ධයෙන් පිලියම් යෙදීම සඳහා වන වැඩසටහන් නිර්මාණය සහ යුක්තිය ඉටු කිරීම අතිශය සංවේදී අකාරයට විය යුතු අතර රහස්‍යභාවය / පුද්ගලිකත්වය/ ආරක්ෂිත පරිසරය සැලසෙන බවට ඉන් තහවුරු විය යුතුය. එසේම එමගින් ගොදුරු වී ගැලවී ගත්තවුන්ට ඉදිරියට ඒමට දිරි දිය යුතු අතර ඔවුන් යළි ගොදුරුබවට

පත්තොචන බව සහ ක්ෂිතිමය අත්දැකීම්වලට යළි ගොදුරු නොකරන බවට වගබලා ගැනීම අවශ්‍යය.

2.20. අවශ්‍යතාව පරිදි උපදෙස් දීමට, යාන්ත්‍රණයන් තුළ වන සේවාවන් නිර්මාණය කිරීම සහ සම්බන්ධීකරණය, සෑම යාන්ත්‍රණයක් තුළම යෝජිත මනෝසමාජීය ඒකක පිහිටුවීම, සහ රට පුරා මනෝසමාජීය සේවාවන් ශක්තිමත් කිරීම සහ ව්‍යාප්ත කිරීමේ කටයුතු සඳහා සහය වීමට ස්වාධීන ආයතනයක් පිහිටුවිය යුත්තේය. මේ කටයුත්තේදී ජාතික් එක්සත් සහ සංහිදියා කාර්යාලයේ මනෝසමාජීය කාර්ය සාධක බලකාය සමග සමීපව කටයුතු කල හැකිය.

2.21. සංක්‍රාන්ති යුක්ති යාන්ත්‍රණයන් සමග ජනතාව ගේ සම්බන්ධවීම් ඇතිවන්නට පෙර, ඒ පවතින කාලය සහ ඉන් පසුව ප්‍රජා මට්ටමේ බලපෑමට ලක්වූ අය වෙනුවෙන් මනෝ සමාජීය සේවාවන් සුදානම්ව පැවතිය යුත්තේය. ධාරිතාව ශක්තිමත් කිරීමෙන්, තිරසරභාවය සහතික කිරීමෙන් සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන සහ රාජ්‍ය ආයතනයන් විසින් දැනට සපයනු ලබන සේවාවන් හි විෂය පථය පුළුල් කිරීම මගින් මෙය කල යුත්තේය.

2.22. රජය මගින් විශේෂයෙන්ම මානව හිමිකම් උල්ලංඝණය සම්බන්ධයෙන් රජයේ නියෝජිතයන් වගකිව යුතු අවස්ථාවලදී සෘජුවම මනෝසමාජීය සහ අනෙක් සේවාවන් සැපයීම තුළ ඇතිවන පිලිබඳියා ගැටුම සම්බන්ධ විභවයන් හඳුනාගත යුතුය. එහෙයින් රජය මනෝසමාජීය සහ අනෙක් සේවාවන් පවත්නා බවට වග කියනා අතරම සිවිල් සමාජ ක්‍රියාකාරිකයන් සේවාවන් සැපයීම සඳහා මැදිහත් වීමද අවශ්‍ය වන්නේය. (සුදුසු පරිදි රාජ්‍ය සේවාවන් සම්බන්ධීකරණය පිණිස) මෙසේ කල යුත්තේ මනෝ සමාජීය සහ අනෙක් සේවා සම්පාදකයන් ගේ ස්වාධීනත්වය සහ අපක්ෂපාතී බව සහතික කරනු පිණිසය.

2.23. විවිධ වින්දිතයන් ගේ අවශ්‍යතාවන් උදෙසා කටයුතු කිරීම පිණිස ප්‍රමාණවත් අරමුදල් ඇති බව සහතික කිරීම සඳහා වින්දිත භාර අරමුදලක් ස්ථාපිත කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වන්නේය. අනෙක් ජාත්‍යන්තර පරිත්‍යාගශීලීන්ට අමතරව මීට දායක වීම සඳහා රජය පුද්ගලික අංශය සහ ඩයස්පෝරා දායකයන් දිරිගැන්විය යුත්තේය.

2.24. ව්‍යවස්ථාදායක සභාවේ නිර්දේශ මත ජනාධිපතිවරයා විසින් අරමුදලේ භාරකරුවන් පත් කරනු ලැබිය යුත්තේය. මේ නිර්දේශයන් සිදු කල යුත්තේ සිවිල් සමාජය විසින් සිදුකරන නාමයෝජනාවන් අතුරිනි.

2.25. සෑම යාන්ත්‍රණයකටම මහජනතාව සහ සෘජුවම බලපෑමට ලක්වූ අය සමග යාන්ත්‍රණයේ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් සම්බන්ධීකරණය පවත්වා ගැනීමට විහිදුම් සහ තොරතුරු ඒකකයක් පැවතිය යුත්තේය. මේ සෑම යාන්ත්‍රණයක් සතුවම පොදු තොරතුරු රැස්කිරීමේ සහ බෙදාහැරීමේ පැහැදිලි උපාය මාර්ගයක් සහ ඊටම අයත් වෙබ් අඩවියක් තිබිය යුත්තේය. සිය වෙබ් අඩවියට අදාල තොරතුරු ඇතුලු කිරීම මෙන්ම සිය අදාල යාන්ත්‍රණයන් සම්බන්ධයෙන් වෙබ් අඩවිය හරහා වන විමසුම් සහ ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම පිලිබඳ වගකීමද මේ ඒකකය සතුවය.

2.26. විදේශයන්හි සිටින මෙහි පදිංචිකරුවන් නොවන ශ්‍රී ලාංකිකයන් වෙත සමීප වීමට සහ යාන්ත්‍රණය සමග ඔවුන් ගේ සම්බන්ධය තහවුරු කිරීමට ප්‍රයත්න දැරිය යුත්තේය. එසේ කිරීමට වන අසමත්භාවය සංහිදියා ක්‍රියාවලියේ විෂය පථය සීමා කිරීමට හේතුවිය හැකි අතරම එහි නීත්‍යානුකූලභාවය ප්‍රශ්න කිරීමට ඉන් පදනමක් ඇතිවීමට පවා හැක්කේය.

ඇ. විශේෂ යාන්ත්‍රණයන්

3. අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය සහ අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ සහතික

3.1. ප්‍රවිචාරණ ක්‍රියාවලියේදී අවධාරණය කල පරිදි අතුරුදහන්කිරීමේ බලහත්කාරී සහ අනිවිභානුග ස්වභාවය යාන්ත්‍රණයේ නම මගින් පැහැදිලිවම පිලිබිඹු විය යුත්තේය.

3.2. ආරම්භයේ සිටම අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය සිය ප්‍රාදේශීයකාර්යාලයන් කේන්ද්‍රීය කලාපයන්හි ස්ථාපිත කල යුතු අතර පසුව දිස්ත්‍රික්කයන්හි පවුල්වලට ප්‍රවේශ පහසුකම් සහතික කිරීම පිණිස දිස්ත්‍රික් කාර්යාලයන්ද ස්ථාපිත කල යුත්තේය.

3.3. සිය විමර්ශණ කාර්යයන්හිදී පිලිබඳයා ගැටුම් ඇති නොවන බවට තහවුරු කරන අතරම අතුරුදහන්වූවන්ගේ පවුල්වල ගැලපෙන දක්ෂතා ඇති සාමාජිකයන් සිය මෙහෙයුම්වල අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණය ඇතුළුව සමූහ මිනිවලවල් ගොඩගැනීම වැනි විශේෂ කාර්යයන් උදෙසා සහ කාර්යාලය විසින් භාවිතා කල යුතු අකෘති පරීක්ෂාවන් සඳහා සහය කාර්ය මණ්ඩලය ලෙස බඳවාගත යුතුය. අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය ස්ථාපිත කල පසුව ප්‍රවිචාරණ කාර්ය සාධක බලකායෙහි අතුරු වාර්තාවෙහි සහ අනෙක් එවන් වාර්තාවන්හි ඇති අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳව කටයුතු කල සංවිධානයන් සහ පවුල් විසින් කරන ලද නිර්දේශයන් සමාලෝචනයට ලක් කල යුත්තේය.

3.4. විශේෂයෙන්ම අධිකරණ වෛද්‍ය ක්ෂේත්‍රයට අදාලව විදෙස් පුද්ගලයන් ඇතුළුව අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය සමග ජාත්‍යන්තර තාක්ෂණ මැදිහත්වීම් පැවතිය යුත්තේය.

3.5. පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරනා බලධාරීන් සමග තොරතුරු බෙදා ගැනීමේදී සිය අභිමතය භාවිතා කරන ආකාරය සම්බන්ධයෙන් අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය සිය පරිපාටික රීති සහ නිර්ණායක ප්‍රසිද්ධියට පත් කල යුත්තේය. මීට තමන් සතුව ඇති තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය පිලිබඳ නිර්ණායකද ඇතුලත් විය යුත්තේය. මේ සම්බන්ධයෙන් ගත් කල, අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය ස්ථාපිත කිරීමට නියමිත තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිලිබඳ තම වගකීම පැහැදිලිව සඳහන් කල යුතුය.

3.6. සමූහ මිනිවලවල් කැණීම සහ ගොඩගැනීම කල යුත්තේ එහි ඇති ඇටසැකිලි හඳුනාගැනීම පමණක් නොව වගකිවයුත්තන්ට නඩු පැවරීමට ඇති හැකියාව යන කරුණුද සිත තබාගෙනය. එහෙයින් එවන් කටයුතු සිදුකල යුත්තේ ඇටසැකිලිවල ඉතිරිව පවත්නා කොටස් සහ අනෙක් සාක්ෂි වල ඒකාබද්ධතාව සහතික වන ආකාරය ගැන මනා සැලකිල්ලකිනි. කැණීම් සහ ගොඩගැනීම් පිලිබඳ පරිපාටි මගින් පවුල්වල සහ ප්‍රජාවන්ගේ මානසික අවශ්‍යතා මෙන්ම සංවේදී පාර්ශවයන් පිලිබඳව අවධානය යොමු කල යුත්තේය.

3.7. අධිකරණ යාන්ත්‍රණයේ, විශේෂ උපදේශක කාර්යාලයේ, විමර්ශනයන්හිදී අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලයේ කාර්යභාරය පැහැදිලි කර ප්‍රසිද්ධියට පත් කල යුතුය. අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ සිදුවීම් වලට අදාලව විශේෂ අධිකරණය සහ උපදේශක ගේ විෂය පථය සහ වගකීම් පිලිබඳව මහජනයා අනිවාර්යයෙන්ම දැන සිටිය යුත්තේය. අතුරුදහන්වීම් පිලිබඳ සිදුවීම් සංඛ්‍යාවේ අධිකබව, සිදුවීම් සම්බන්ධයෙන් ඉදිරි කටයුතු කිරීමේදී ඇතිවන වත්මන් බාධා සහ ප්‍රමාදයන් ගැන සලකමින් අතුරුදහන්වීම් පිලිබඳ නඩු විභාග කිරීම සඳහා විශේෂ අධිකරණයක් හෝ වෙනත් අධිකරණයක් පිහිටුවීම ඇතුළුව අතුරුදහන්වීම් ගැන නඩු පැවරීමට හැකිවන සේ අවශ්‍ය අධිකරණමය ප්‍රතිසංස්කරණ සිදුකල යුත්තේය.

3.8. ජාතික මට්ටමේ ආයතන සහ අතීතයේ ක්‍රියාත්මක වූ කොමිෂන් සභා සතුව පැවති අතුරුදහන්වීම් සම්බන්ධ සියළු තොරතුරු අතුරුදහන්වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලයට ලැබිය යුත්තේය.

3.9. තමන් විසින් වාර්තා කරන ලද අතුරුදහන්කිරීමේ සිදුවීම්/ම් සම්බන්ධ පරීක්ෂණ වල ප්‍රගතිය ගැන උනන්දුවන පවුල්වල තොරතුරු අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලය විසින් යාවත්කාලීන කරනු ලැබිය යුත්තේය.

3.10. අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලයට පැමිණෙන පවුල්වල අයට සාක්ෂිකරුවන්ට සහ වින්දිතයන්ට හිමි ආරක්ෂාව ලැබිය යුත්තේය. ඉහත 2.3-2.6 බලන්න

3.11. නොදැනුවත් වන සහතිකයට ඇතුළත් කරන වචන විශේෂයෙන්ම **Absence** යන වදනට යොදන සිංහල සහ දෙමල වදන ඉතා සංවේදී සහ සුදුසු විය යුතු අතරම එමගින් මරණයට වඩා අතුරුදහන්වීම් සහ නොමැතිවීම් ස්වභාවය පිලිබිඹු විය යුතුය. එසේම මෙහිදී මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පණතට සංශෝධනයක් එක් කිරීම අවශ්‍ය වේ.

3.12. කිසියම් අතුරුදහන්වූ පුද්ගලයකු ජීවතුන් අතර සිටින්නේද නැද්ද යන්න තීරණය කිරීමට අතුරුදහන් වූවන් පිලිබඳ කාර්යාලයට සහ රජයට කාලයක් ගතවන තත්වයක් යටතේ දැනට නිකුත් කරන නොමැතිවීමේ සහතිකයේ වසර දෙකක වලංගු කාලය ප්‍රමාණවත් නොවේ. එහෙයින් වසර දෙකකට වරක් සහතිකය අලුත් කිරීමේ බරින් පවුල් නිදහස් කිරීම පිණිස නොමැතිවීමේ සහතිකයේ වලංගු කාලය වසර දහයක් දක්වා දිගු කිරීමට හැකිවන සේ මරණ ලියාපදිංචි කිරීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පණත සංශෝධනය කල යුතුය.

4. වන්දි කාර්යාලය

4.1 වන්දි ලබාගැනීම කිසිදු ලෙසකින් වෙනත් සංක්‍රාන්ති යුක්ති යාන්ත්‍රණයක් හා සාමාන්‍ය අධිකරණ පද්ධතිය හරහා සත්‍ය හා යුක්තිය වෙත පිවිසීමට ඇති අයිතිය අහිමිකරණය කිරීමට මග පෑදීමක් හෝ නොවිය යුතුය.

4.2 වන්දි ගෙවීමේදී පෙර හා දැනට සිදු කෙරෙන උත්සාහයන්, වන්දි ගෙවීම සඳහා කටයුතු කරන පවතින ආයතන හා වැඩසටහන්ද ඇතුළුව, සමාජ සුබසාධනය සඳහා ප්‍රගතිලාභීන් තේරීම සඳහා වන නිර්ණායක සහ සංවර්ධන ව්‍යාපෘතීන් සියල්ල අනුරූපණය කළ යුතුය. මෙය වන්දි කාර්යාලය හා වන්දි ගෙවීමේ ප්‍රතිපත්තිය නිමැවීමේදී ඇතුළත් කළ යුතුය.

4.3 වන්දි ලබාගැනීමේ අයිතිය සහ එය ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය පැහැදිලි ප්‍රතිමානක හා මෙහෙයුම් මාර්ගෝපදේශයන් හඳුනාගන්නා පැහැදිලි ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කර ප්‍රසිද්ධ කළ යුතුය. වන්දි ලබාගැනීමේ අයිතිය, සංවර්ධනය සඳහා ඇති අයිතියෙන් වෙනස්ව එයට අමතරව ඇති අයිතියක් ලෙස දැකිය යුතුය. මෙම ප්‍රතිපත්තිය, තනි පුද්ගලයන් හා ප්‍රජාවන් මුහුණ දුන් මහා පරිමාණ ගැටුම් සම්බන්ධ හා ක්‍රම පද්ධතීන් හා සම්බන්ධ උල්ලංඝනය කිරීම්වල විවිධ වූ ආකාරයන් පාදක කරගන්නා හා ඒවාට ප්‍රතිචාරාත්මක ප්‍රතිපත්තියක් විය යුතුය. එමගින්, පුද්ගලයන්, පවුල් හා ප්‍රජාවන් වෙත මූල්‍යමය වන්දි ලබාදීම, වෙනත් ද්‍රව්‍යාත්මක සහයන් ලබාදීම, මානසික පුනරුත්ථාපනයන් සිදු කිරීම, සාමූහික වන්දි ගෙවීම, සංස්කෘතික වන්දි ගෙවීම හා සංකේතාත්මක පියවරයන් ගැනීම යනාදී වූ විවිධ ආකාරයේ වන්දි ගෙවීම් සැලසුම් කළ යුතුය.

4.4 විවිධ වින්දිත කණ්ඩායම් අතර මෙන්ම සාමාන්‍ය ජනතාව අතරද ගැටුම් වර්ධනය නොකරන බවට තහවුරු කළ යුත්තේය.

4.5 වන්දි ලබාදීම සඳහා, විශේෂයෙන්ම ප්‍රදානයන්ගේ ආකාරය හා ප්‍රමාණයන් තීරණය කිරීම සඳහා වන පැහැදිලි හා විනිවිද පෙනෙන සුළු මාර්ගෝපදේශයන් සැකසීමේදී පහත කරුණු පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුය:

- වන්දි ලබාගැනීම සඳහා වන සුදුසුකම් පදනම් විය යුත්තේ සම්බන්ධතාවල විවිධත්වය හඳුනාගැනීම පිණිස සිදු කෙරෙන 'වින්දිතයා' සහ 'වින්දිත පවුල' යන්නට පුළුල් අර්ථ කථනයක් ලබාදීමෙනි.
- වන්දි ලබාදීමේ ප්‍රමුඛතාවය, අවශ්‍යතාවයේ හා අවදානමට ලක්වීමේ මට්ටම අනුව සකස් විය යුතුය.
- අහිමි වීම හා විදිනු ලැබූ කම්පනයට වන්දිය සමානුපාතික විය යුතුය.
- වන්දිය අපේක්ෂා කරන හානියේ ස්වභාවය පිළිබඳව මූලික අවධානය යොමු කළ යුතුය.
- ගැටුම්වල ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සිදු වූ අහිමි වීම්වලට අමතරව ව්‍යුහාත්මක ප්‍රවණත්වය හා/හෝ කොන් කිරීමකට ලක් කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇති වූ අහිමි වීම් හෝ කම්පනයන් සලකා බැලිය යුතුය.
- වන්දිය පදනම් වන්නේ මුල් අහිමිවීම මත නොව වන්දි ලබාගන්නාගේ වර්තමාන තත්ත්වය සහ වෙනත් නිශ්චිත අවදානම් සහගත තත්ත්වයන් මතය. එනම්, වන්දි සියළු දෙනා සඳහාම ලබා දෙන්නේ වුවද වන්දිය ලබාදෙන්නේ බලපෑමට ලක් පුද්ගලයන්ගේ වර්තමාන ආර්ථික තත්ත්වය පහ පදනම් වී ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා රුකුල් දීමක් ලෙසය.

4.6 ජනතාවගේ ඉක්මන් අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා අන්තර් කාලීන වන්දි, මූලික ද්‍රව්‍ය පිළිබඳව සලකා බැලිය යුතුය. මෙය, සාධාරණය ඉටු වෙන තෙක් දිගු කලක් බලා සිටි පුද්ගලයන් හා විශේෂිත ලෙස අවදානමට ලක් වූ පුද්ගලයන්ට අදාළ වෙයි.

4.7 ගැටුම්වලදී මිය ගිය පුද්ගලයන්ගේ පවුල්වලට එක් වරක් කෙරෙන ගෙවීමක් සිදු කළ යුතුය. සිවිල් වැසියන්ගේ ජීවිත අහිමි වීම සඳහා කෙරෙන ගෙවීම, හමුදාවන්ගේ හා රජයේ නිලධාරීන් සඳහා කෙරෙන ගෙවීමට සම කළ යුතුය.

4.8 මරණයට පත් වූ හෝ අතුරුදන් වූ අයගේ අවදානමට පත්ව සිටින පවුල් සාමාජිකයන් සඳහා රැකියා අවස්ථා හා දරුවන් සඳහා ශිෂ්‍යත්ව ලබා දෙමින් එක් වරක් පමණක් සිදු කෙරෙන වන්දියක් ලබා දිය යුතුය.

4.9 අවිගත් ගැටුම් පැවති කාලයේදී පුද්ගලයන්ගෙන් ලබාගත් ද්‍රව්‍ය, විශේෂයෙන්ම රන් ආභරණ, මුදල් හා අනෙකුත් වංචල දේපළ නැවත ලබාදීම සහතික කෙරෙන ව්‍යායාමයන් සිදු කළ යුතුය.

4.10 තම ආදරණීයයන්ගේ මරණය හෝ අතුරුදන් වීම ස්මරණය කිරීමට හෝ ඒ වෙනුවෙන් දුක් වීමට වින්දිතයන්ට ඇති අයිතිය රජය විසින් පිළිගත යුතුය.

4.11 ස්මරණය කිරීමේවලදී රජයට ප්‍රධාන භූමිකාවක් පැවරෙන අතරම එය එක් පාර්ශ්වයකට පමණක් හිමි යමක් ලෙස නොසැලකිය යුතුය. ස්මාරක තැනීම සඳහා රජය විසින් ගෙන යන ක්‍රියා මාර්ග කිසිවක්, සෘජුවම බලපෑම් ලත් පවුල් හා ප්‍රජාවන් විසින් ඉදි කර පවතින ස්මාරක හෝ සිදු කළ චාරිත්‍රයන් අභිබවා නොයා යුතුය. තම ස්මරණ ක්‍රියාවලීන් සහභාගීත්ව ආකාරයෙන් පවත්වාගැනීමටත්, එයට වින්දිතයන් හා ප්‍රජාවන් සම්බන්ධ කරගැනීමටත් රජය කටයුතු කළ යුතු අතර මෙම ක්‍රියාවලීන් තුළින් ස්මාරකයන් පිළිබඳ සාමූහික හිමිකාරීත්ව හැඟීමක් ඇති කළ යුතුය. ස්මාරක පිහිටුවන ස්ථාන හඳුනාගැනීම, අපක්ෂපාති ලෙස නිර්මාණය කිරීම සඳහා කලාකරුවන් තෝරාගැනීම, වින්දිතයන්ට සංවේදී ස්මාරක නිර්මාණය කිරීම, ස්මාරක ඉදිකිරීම හා නඩත්තුව,